

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เอกสารและงานวิจัยที่จะกล่าวถึงนี้ เป็น เรื่องที่ เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคำศัพท์ โดยจะ เน้นใน เรื่องต่อไปนี้

1. ภาษา
2. ความหมาย และความสำคัญของภาษา
3. ทฤษฎีการ เรียนรู้คำ
4. พัฒนาการในการพูดของเด็กก่อนวัย เรียน
5. คำและชนิดของคำ
6. การพัฒนาคำศัพท์
 - 6.1 การพัฒนาด้านความ เข้าใจคำศัพท์
 - 6.2 การพัฒนาด้านการพูดคำศัพท์
 - 6.3 การ เพิ่มคำศัพท์ของ เด็ก
7. งานวิจัยที่ เกี่ยวข้อง

1. ภาษา

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน (2525: 616) ระบุว่า "ภาษา หมายถึง เสียงหรือกิริยาอาการซึ่งทำความเข้าใจซึ่งกันและกันได้" พระยาอนุมานราชธน (2510 : 82) อธิบายว่า "ภาษากล่าวอย่างกว้าง ๆ ก็คือวิธีทำความเข้าใจกันระหว่างคนกับคน วิธีทำความเข้าใจกันย่อมทำได้หลายวิธีสุดแล้วแต่จะสามารถทำความเข้าใจกันได้" จะเห็นได้ว่าตามทัศนะของพระยาอนุมานราชธน นั้น ถือว่าทุกสิ่งทุกอย่างที่สามารถทำความเข้าใจกันได้ ล้วนแล้วแต่เป็นภาษาทั้งสิ้น เช่น การอธิบายด้วยถ้อยคำ การสาธิตด้วยภาพ การพยักหน้า การสั่นศีรษะ การโบกมือ ฯลฯ ทีเจย์ Piaget (1952 : 1) กล่าวว่า "ภาษาเป็นสิ่งที่ช่วยให้มนุษย์สื่อความคิดให้ผู้อื่นทราบได้" ส่วน วิจินต์ ภาณุพงษ์ (2516 : 3) กล่าวว่า ภาษา คือเสียงพูดที่มีระเบียบและมีความหมาย ซึ่งมนุษย์ใช้ เป็น เครื่องมือสำหรับสื่อความคิด ความรู้สึก ความต้องการ และใช้ในการประกอบกิจกรรมร่วมกัน"

เท่าที่กล่าวมาจะ เห็นได้ว่า ความหมายของภาษานั้นครอบคลุมทั้งสื่ที่เป็นถ้อยคำ ซึ่งได้แก่ เสียงพูด สัญลักษณ์ต่าง ๆ และส่วนที่ไม่เป็นถ้อยคำ ซึ่งได้แก่ การพยักหน้า การสั่นศีรษะ หรือ การใช้ท่ากิริยาอื่น แต่ในส่วนที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้จะขอเน้นในด้านการใช้คำในการพูดของเด็กก่อนวัยเรียน เท่านั้น

ความสำคัญของภาษา

ภาษา เป็น เครื่องมือในการสื่อความหมายของมนุษย์ เกี่ยวกับความคิด ความรู้สึก ความต้องการ กิตติวัตติ บุญชื้อ (2520 : 78) ได้ให้แง่คิดว่าความสามารถในการใช้ภาษา เป็น เครื่องมือช่วยถ่ายทอดและสื่อความคิด ความรู้สึก ทศนคติ ตลอดจนประสบการณ์ต่าง ๆ ให้ผู้อื่นรับได้ เข้าใจได้ และเกิดความคิด ความรู้สึก รวมทั้งทัศนคติใกล้เคียงกันได้ ทักษะการใช้ภาษา จึง เป็น เครื่องมือในการเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ภาษา ในระยะแรกเริ่มของชีวิต

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่าทักษะการใช้ภาษาอันดับแรกของมนุษย์ คือ การฟังและการพูด การพูดเป็นทักษะที่มนุษย์ใช้สื่อความหมายในชีวิตประจำวันมากกว่าการอ่านและการเขียน จะเห็นชัดเจนอย่างมากในวัยเด็ก ซึ่งยังอ่านและเขียนไม่ได้ จะต้องใช้ภาษาพูด สื่อสาร นอกจากนั้นแล้ว กิจกรรมในการดำเนินชีวิตประจำวันของมนุษย์เราไม่ว่าจะเป็นหน้าที่การงาน ตลอดจนการพักผ่อน ก็จะถูกพันอยู่กับการฟัง และการพูด เป็นส่วนใหญ่ ซึ่ง สมบูรณ์ พรธภาพ (อัตส่าเนา : 66) ได้อ้างถึงการทำวิจัยของ Rankin พบว่า วันหนึ่งมนุษย์ใช้ทักษะฟัง 45% ใช้ทักษะพูด 30% ใช้ทักษะอ่าน 16% และใช้ทักษะเขียน 9% นอกจากนั้น กิตติวัตติ บุญชื้อ (2520 : 78) กล่าวว่า ในระยะต้นของชีวิต ทักษะที่เด็กจะต้องฝึกเน้นหนักก็คือ ทักษะการฟังและการพูด เพราะเมื่อเด็กเริ่มพูดได้ เขาก็จะฝึกเลียนเสียงที่ได้ยินจากปากคนอื่น ทักษะในการฟังของเขาจะพัฒนาขึ้นพร้อม ๆ กันไปด้วย ขณะเดียวกัน เขาก็จะฝึกการออกเสียงให้ถูกต้อง แม่นยำ เขาก็จะพัฒนาในด้านการเข้าใจความหมายของคำและข้อความที่ได้ฟังด้วย ดังนั้นเด็กในระยะก่อนวัยเรียนจึงต้องการได้รับการ เสริมสร้างพัฒนาการในด้านการฟังและการพูดมากที่สุด เพื่อให้ตัวเขาเองพร้อมที่จะฟังและพูดในสิ่งที่ซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ในระยะก่อนวัยเรียนทักษะในการฟังและการพูดจึง เป็น สิ่งสำคัญมาก การพูดของเด็กจะสามารถประเมินความรู้สึกนึกคิดความเข้าใจในสิ่งที่เด็กได้รับฟังมา

ว่า เขาสามารถที่จะถ่ายทอดออกมาได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยแค่ไหน ซึ่ง จันทิภา ลิ้มปิ เจริญ (2524 : 4) ได้กล่าวว่า การพูดแต่ละครั้ง เด็กจะต้องอาศัยคำมา เชื่อมโยง ประติดประต่อกัน เป็นกลุ่มคำและ เป็นประโยคในที่สุด" ดังนั้นความสามารถในการใช้คำพูดโดยนำเอาคำศัพท์ที่ เด็กรู้จักและ เข้าใจ จึง เป็นสิ่งที่สามารถศึกษาได้จากการพูดของเด็กในวัยนี้ เพราะการพูด เป็น กิจกรรมที่มนุษย์ทุกเพศทุกวัย ใช้กันอยู่ โคป (Cope 1950 : 154) กล่าวถึงความสำคัญของการพูดไว้ว่า "ภาษาพูดหรือการพูด เป็นกิจกรรมหลักของมนุษย์ที่เกิดขึ้นตลอดชีวิต และเป็นกิจกรรม ที่สำคัญอย่างหนึ่ง ที่มนุษย์ต้องการทำ" จันทิภา ลิ้มปิ เจริญ (2523 : 4) กล่าวว่าบุคคลใด สามารถใช้คำในการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดอย่างมีระเบียบ เป็นลำดับขั้นตอนย่อมช่วยให้บุคคล นั้นสามารถปรับตัว เข้ากับสิ่งแวดล้อมได้ เป็นอย่างดี ทั้งนี้อาจจะ เนื่องมาจากคนส่วนใหญ่ ประเมิน บุคลิกภาพของบุคคลและตัดสินความสามารถในการพูดที่คล่องแคล่วและฉับไว ในการคิดและ ถ่ายทอดความคิดนั้น เป็นคำพูดออกมาและในขณะที่เดียวกันผู้พูดก็มักจะ ประเมินสัมฤทธิ์ผลทางการ พูดของตนเอง ด้วยการสังเกตปฏิกิริยาตอบสนองของผู้ฟังไม่ว่าจะสีหน้า ท่าทาง อากัปกิริยาที่ แสดงออก ตลอดจนการวิพากษ์วิจารณ์เป็นเกณฑ์ตัดสินไปพร้อม ๆ กัน นอกจากนั้นประสิทธิภาพ ในการพูดและการแสดงออกมา เป็นภาษาพูดที่มีเหตุผลเป็นขั้นตอน ที่ชัดเจนและง่ายต่อการ เข้าใจ นับ เป็นศิลปะอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้พูดประสบความสำเร็จทั้ง ในชีวิตประจำวัน การทำงาน และสังคม

จะ เห็นได้ว่าการพูดมีความสำคัญมากสำหรับทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับเด็กใน ระยะก่อนวัยเรียนแล้ว เขาจะต้องใช้ภาษาพูดเพื่อบอกความรู้สึก ความคิด ความต้องการ ตลอดจนใช้เป็น เครื่องมือในการ เสาะ แสวงหาความรู้ และปัจจัยสำคัญในการพูดของเด็กนั้น ก็คือความสามารถในการใช้คำศัพท์ของเด็กนั่นเอง

ทฤษฎีการ เรียนรู้คำ

การเรียนรู้คำศัพท์ เป็นกระบวนการที่ยุ่งยาก ซับซ้อน ไม่น้อยทีเดียวกว่าเด็กจะ สามารถพูดได้จนถึงขั้นติดต่อสื่อสารกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ นักจิตวิทยาแต่ละกลุ่มได้อธิบาย ลักษณะการเรียนรู้เกี่ยวกับการพูด และคำที่ใช้พูดตามทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1. S-R Theories ชนิดการเรียนรู้ด้วยวิธีวางเงื่อนไขแบบแสดงการกระทำ (Operant Conditioning) อังใน วัชร ทรัพย์มี (2525 : 275)

ทฤษฎีการเรียนรู้มีความเห็นว่า การเรียนรู้จะเกิดขึ้น เนื่องจากมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า (Stimulus) ที่มากระตุ้นให้คนแสดงพฤติกรรม (Response) และได้รับความพึงพอใจจากการแสดงพฤติกรรมนั้น (Reinforcement) ทฤษฎีนี้เน้นผลที่ตามมาจากการได้แสดงการกระทำ (Consequences of behavior) สกินเนอร์ (Skinner) เป็นผู้ดำเนินการทดลอง วิธีการเรียนรู้แบบนี้เป็นคนแรก เขามีความเชื่อว่าพฤติกรรมของบุคคลถูกควบคุมจากผลที่ได้รับ กล่าวคือการกระทำใด ๆ ถ้าได้รับการเสริมแรง (Reinforcement) จะมีแนวโน้มให้เกิดการกระทำนั้นอีก

ตัวอย่างการเรียนรู้พูดโดยการเรียนรู้วิธีการวางเงื่อนไขแบบการกระทำคือ สมมติว่าเด็กอยู่ในสภาพกระหายน้ำ เด็กเห็นขวดน้ำตั้งอยู่บนโต๊ะ ขวดน้ำเป็นสิ่งเร้า (S) เด็กพูดขอน้ำดื่มว่า "ขอน้ำกินหน่อย" เป็นการตอบสนอง (R) แมริน้ำให้เด็กดื่ม ซึ่งทำให้เด็กได้รับความพึงพอใจ การได้น้ำดื่มเป็นการเสริมแรง (Reinforcement) ซึ่งจะ让孩子พูดเช่นนี้อีกเมื่อต้องการดื่มน้ำ

ตัวอย่างการเรียนรู้พูดด้วยวิธีนี้อีกตัวอย่างหนึ่ง เช่น ในขณะที่แม่ดูแลลูก แม่จะสอนให้เด็กพูดคำต่าง ๆ ไปด้วย โดยอาจจะชี้ไปที่สิ่งของต่าง ๆ แล้วเรียกชื่อของนั้น ๆ ให้เด็กพูดตาม ถ้าเด็กพูดได้ถูกต้อง แม่จะชมกอดจูบลูกหรือปรบมือให้ ซึ่งการกระทำเช่นนี้คือการให้แรงเสริม (Re-inforcement) จะส่งผลให้เด็กพูดคำนั้น ๆ อีก

การเสริมแรงนี้มีหลายลักษณะในระหว่างการพูดหรือสนทนา การเสริมแรงอาจเป็นกริยาอาการของผู้ฟัง เช่น การพยักหน้า การทำเสียงยอมรับในลำคอ เป็นต้น ดิกกอรี่ (Diggory) ได้อ้างถึงการทดลองของ แครสเนอร์ (Krasner) ในเรื่องการเสริมแรง โดยให้เด็กในกลุ่มตัวอย่างเล่าเรื่องจากจินตนาการของตนเกี่ยวกับผู้ชาย ผู้หญิง และสัตว์ต่าง ๆ ผู้ทำการทดลองจะพยักหน้าพร้อมทั้งทำเสียงยอมรับในลำคอทุกครั้งที่กลุ่มตัวอย่างเล่าเรื่องเกี่ยวกับสัตว์ ซึ่งพบว่า เด็กในกลุ่มตัวอย่างจะเอ่ยถึงสัตว์บ่อยครั้งขึ้นอย่างเห็นได้ชัด

โดยทั่วไปคำพูดที่แสดงการกระทำมักจะขึ้นกับสภาพการณ์ต่าง ๆ เช่น สิ่งเร้า การตอบสนอง การเสริมแรง สกินเนอร์ (Skinner, 1957 : 36-85) ได้แบ่งพฤติกรรมการพูด (Verbal behavior) อันเกิดจากการตอบสนองออกเป็น 5 ประเภทคือ

1. Mands เป็นการพูดที่ตอบสนองความต้องการของร่างกายโดยตรง เช่น การถาม การขอร้อง การออกคำสั่ง เช่น เด็กทิวข้าว ร้องขอข้าว ทิวนมขอนม เมื่อได้รับการตอบสนอง เด็กจะขออีกในครั้งต่อไป

2. Tact เป็นการพูดที่ได้รับการวางเงื่อนไขจากแรงเสริมในระหว่างที่เกิดสิ่งเร้าใดสิ่งเร้าหนึ่งโดยเฉพาะ เช่น การที่เด็กได้รับเงื่อนไขให้พูดคำว่า "บอล" ในสถานการณ์ที่ลูกบอลเป็นสิ่งเร้า Tact เป็นคำพูดที่ตอบสนองต่อสิ่งเร้า

การพูดบางชนิดจะไม่เกี่ยวข้องกับการเสริมแรง หรือสภาพความต้องการของร่างกายโดยตรง แต่จะสนองตอบต่อพฤติกรรมการพูดอื่น ๆ เช่น

3. Echoic เป็นการพูดที่ตอบสนองเสียงที่มาเร้า เช่น การที่เด็กเลียนเสียงที่เพิ่งได้ยินมาจากผู้อื่น แบบนกแก้วนกขนทอง เช่น แม่พูดว่า "ตุ๊กตา" "แมว" ลูกจะพูดตามซ้ำคำเดิม

4. Textual เป็นคำพูดที่ตอบสนองสิ่งตีพิมพ์ต่าง ๆ เช่น การอ่านคำโฆษณาที่พบเห็นตามถนน ซึ่งมักจะเป็นการอ่านออกเสียง

5. Intraverbal เป็นคำพูดที่ตอบสนองคำที่ต่อเนื่องกัน เช่น เมื่อได้ยินผู้พูดพูดถึงคำว่า "กรุงเทพฯ" ผู้ฟังอาจจะต่อด้วยคำว่า "มหานคร" หรือเมื่อได้ยินผู้พูดพูดว่า "พูดไปสองไพเบี้ย" ผู้ฟังอาจจะต่อด้วยคำว่า "นี่งเสียคำสิงทอง" เป็นต้น

ทฤษฎีการเลียนแบบซึ่งถือแนวคิดของ แบนดูรา (Bandura) เชื่อว่าพฤติกรรมของมนุษย์ส่วนใหญ่ได้มาจากการสังเกตบุคคลอื่น กระทำ หรือเรียกว่า ตัวแบบกระทำนั่นเอง การเรียนรู้จากตัวแบบนี้มีประโยชน์อย่างมาก เพราะเราไม่ต้องลองผิดลองถูก ซึ่งแบนดูราได้อธิบายว่า เด็กนั้นเกิดการเรียนรู้ภาษาโดยการสังเกตจากการพูดของตัวแบบ ซึ่งอาจจะ เป็นพ่อ แม่ น้อง หรือผู้ใกล้ชิดก็ได้ เด็กจะเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ การพูดประโยคที่ถูกหลักไวยากรณ์ โดยการสังเกตจากตัวแบบที่เด็กใกล้ชิดและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่เด็กคุ้นเคย เช่น พ่อ แม่ พี่ ป้า น้า อา เป็นต้น แต่ว่ามีตัวแบบอีกชนิดหนึ่งที่สามารถดึงดูดความสนใจของเด็กได้เป็นอย่างมาก ได้แก่ ตัวแบบในภาพยนตร์ ซึ่งมีทั้งรูปและเสียง การที่มนุษย์เราสามารถเลียนแบบได้ดีแค่ไหนนั้นยังต้องขึ้นอยู่กับความสนใจ ผู้สังเกตจะเลือกเรียนรู้เฉพาะตัวแบบที่เขาสนใจ และจะเลียนแบบได้มากน้อยแค่ไหนนั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความจำแนกได้ดี ซึ่งต้องเห็นบ่อย ๆ เมื่อจำได้แล้วก็มีการแสดงออกและปรับตัวอยู่ตลอดเวลา และถ้าหากพฤติกรรมที่แสดงออกได้รับผลกรรมที่พึงพอใจจะทำให้เด็ก

เกิดการเปลี่ยนแปลงได้เร็วขึ้น ในทางกลับกันถ้าพฤติกรรมนั้นได้รับผลกระทบที่ไม่พึงพอใจ เด็กก็ยอมหลีกเลี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมนั้น

ทฤษฎี The Competence-Performance Dichotomy ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีการเรียนรู้ของ ชอมสกี (Chomsky) (อ้างใน ศรีวิไล ดอกจันทร์ 2528 : 85-87) มีสาระสำคัญพอสรุปได้ว่า "พฤติกรรมทางวาทของมนุษย์นั้นสมองมีความสำคัญคล้าย ๆ กับ เครื่องคอมพิวเตอร์ที่จะทำงานได้ก็ต่อเมื่อมีการวางแผนหรือตั้งโปรแกรมให้มันทำงาน มนุษย์เราพูดได้เพราะถูกวางโปรแกรมมาแล้ว โดยเฉพาะคือสมองมนุษย์ถูกสร้างมาให้มีเครื่องมือทำงานด้านภาษา เรียกว่า LAD (Language Acquisition Device) ด้วย LAD นี้ เด็กจึงเรียนภาษาได้รวดเร็ว คือ อายุ 2 ขวบ เด็กก็จะรู้ภาษาแม้ว่าอธิบายกฎเกณฑ์ไม่ได้" เขาเชื่อว่าพัฒนาทางภาษาของเด็กนั้น เป็นกลไกที่เกิดขึ้นจากภายใน โดยที่ ชอมสกี กล่าวว่ามนุษย์เรานั้นมีระบบประสาทที่เรียกว่า กลไกการเกิดภาษา (Language Acquisition Device (LAD) เป็นกลไกทำให้เด็กเกิดการหยั่งรู้ได้โดยที่ LAD นั้นทำให้เด็กสามารถตั้งกฎเกณฑ์ที่สำคัญของไวยากรณ์ของประโยคได้ เมื่อได้ยินเสียงที่พูดกัน ซึ่ง เขาให้เหตุผล 3 ประการ คือ

1. ชอมสกีให้เหตุผลว่า ถ้าสิ่ง เกิดดูให้ดีแล้วจะพบว่า เด็กนั้นใช้หลักไวยากรณ์ส่วนใหญ่ได้ถูกต้องถ้าจะผิดก็น้อยมาก ซึ่งเป็นเพราะ เด็กนั้นมีระบบของการแนะนำการจับหลักไวยากรณ์อยู่ในระบบประสาทอยู่แล้ว

2. เด็กทุกคนสิ่ง เกิดให้ดีจะเห็นว่า เรียนรู้ภาษาด้วยวิธีเดียวกันหมด

3. มีส่วนหนึ่งของสมอง โดยเฉพาะทำหน้าที่ในการควบคุมการพูด

ทฤษฎีการเรียนรู้ของ ธอร์นไคค์ (Thoradike) ซึ่งนับ เป็นบิดาแห่งจิตวิทยา คือการเรียนรู้เกิดขึ้น เมื่อมีสิ่งเร้า (Stimuli) และการตอบสนอง (response) ประกอบกับการเสริมแรง (reinforcement) จากทฤษฎีของธอร์นไคค์นี้เองได้กล่าวถึงลักษณะการเรียนรู้ที่เกิดจากการลองผิดลองถูก (Trial and Error) ในการเรียนรู้เรื่องภาษาก็เช่นกัน ต้องมีการลองผิดลองถูกอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะ เด็กก่อนวัยเรียน ซึ่ง เริ่มมีประสบการณ์นอกเหนือจากบ้านก็มักได้ยินคำจากบุคคลรอบบ้าน ซึ่ง เด็กจะต้องทดลองใช้คำถ้าใช้ถูกได้รับการเสริมแรงก็จะทำให้ เขารู้จักใช้คำเพิ่มขึ้น

The Autism Theory of Speech

มาวเรอร์ (Mowrer) เป็นผู้คิดทฤษฎีนี้ขึ้น (อ้างใน ศรียา-ประภัสสร นิยมธรรม 2519 : 31-32) โดยเน้นอารมณ์ของผู้เรียนในขณะนั้นว่า การเรียนรู้ การพูดของเด็กด้วยวิธีเลียนเสียงนั้น เกิดจากความพึงพอใจตนเอง ถ้อยคำที่เด็กพูดเป็นการแสดงให้เห็นถึงสภาพอารมณ์ของเด็กในขณะนั้น มาวเรอร์ ได้ทำการทดลองการสอนพูดกับนกพบว่า นกสามารถเลียนเสียงผู้ฝึกเฉพาะเวลาที่มันอิ่ม หรือเมื่อมันได้รับการลูบไล้ด้วยความรักจากผู้ฝึก นอกจากนี้เสียงพูดที่ผู้ฝึกพูดยังทำให้นกเปลือยปีก นกจึงเลียนเสียงผู้ฝึกบ้าง มาวเรอร์ ได้นำวิธีการดังกล่าวมาใช้กับเด็ก โดยให้แม่พูดด้วยในขณะที่บ้วนข้าวหรืออาบน้ำให้ พบว่าเด็กสามารถเรียนรู้การพูดได้ดีทั้งยังมีความพึงพอใจในการพูดของตนด้วย

วิธีการเรียนรู้ในด้านการพูดของเด็กที่กล่าวมาข้างต้นจะเห็นได้ว่า การใช้ภาษาทางด้านการพูดของเด็กนั้น เกิดจากการเลียนแบบ พร้อมทั้งได้รับประสบการณ์ที่เกี่ยวข้องกับการพูด ตลอดจนกิริยาท่าทางของผู้พูดทำให้เด็กเรียนรู้การใช้คำพูด จากบุคคลรอบข้างที่พูดกับตน เมื่อมีสถานการณ์ที่มากระตุ้นก็จะลองพูดคำเหล่านั้นดู และถ้าคำพูดที่เด็กพูดออกมาได้รับการตอบสนองที่เด็กพึงพอใจ เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้และอยากพูดคำนั้นอีก ส่วนการเรียนรู้ในด้านการพูดเป็นประโยชน์นั้น บริตตัน (Britton 1870 : 40-45) อ้างถึงการศึกษาของบราวน์ (Brown) และ เบลลูคิ (Belluki) เกี่ยวกับการพูดของเด็กวัย 27 เดือน ขณะที่สนทนากับแม่พบว่า ไม่เพียงแต่เด็กจะเลียนแบบวิธีการพูดจากแม่ แม่เองยังเลียนแบบการพูดของลูกด้วย ในการเลียนแบบการพูดของเด็ก เด็กมักเว้นการพูดคำบางคำในประโยคยาว ๆ ไว้ เพราะเด็กสามารถพูดได้ในความยาวจำกัดเท่านั้น และเมื่อแม่เลียนแบบการพูดของลูก แม่ก็จะขยายความยาวของประโยคที่เด็กพูดตามที่แม่เข้าใจว่าลูกต้องการอะไร เช่น

แม่ "เรานั่งตรงนี้กันดีกว่านะ" ลูก "นั่งนี่นะ"

หรือในขณะที่เด็กดูรูปภาพสุนัขอยู่ เด็กอาจพูดว่า "หมาแยะ" แม่อาจพูดขยายประโยคของลูกว่า "มีหมา เยอะแยะ เลย"

เฮริอต (Herriot 1970 : 115-119) ให้ความเห็นว่า วิธีการเลียนแบบดังกล่าว เด็กจะเรียนรู้ความหมายของคำ โดยการเชื่อมโยงคำกับสถานการณ์หรือเหตุการณ์ในขณะที่ได้ยินคำนั้น เด็กจะสะสมคำต่าง ๆ นี้ไว้และนำมาใช้พูด การได้ประสบการณ์ในลักษณะเช่นนี้

ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญในการเรียนรู้โครงสร้างทางภาษาของเด็ก

โดยสรุปแล้วการเรียนรู้คำของเด็ก เป็นกระบวนการที่ต่อเนื่อง และมีความสอดคล้องกับทฤษฎีต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งพอสรุปได้ว่า กระบวนการเรียนรู้ทางภาษา เกิดจากการเลียนแบบ (Imitation) การเสริมแรง (Reinforcement) สภาพอารมณ์ สมอง การลองผิดลองถูก (Trial and Error) การเชื่อมโยงความรู้ (Transfer of Learning) นอกจากนั้นบางทฤษฎียังเชื่อว่า มีระบบประสาทที่ทำหน้าที่เป็นกลไกการเกิดภาษา (Language Acquisition Device) หรือ LAD ซึ่งเป็นกลไกที่ทำให้เกิดการหยั่งรู้ โดยที่ LAD ทำให้เด็กสามารถตั้งกฎเกณฑ์ที่สำคัญของไวยากรณ์ได้ ซึ่งทฤษฎีแต่ละแบบจะแตกต่างกันในรายละเอียดดังกล่าว

พัฒนาการในการพูดของเด็กก่อนวัยเรียน

เด็กเรียนรู้เกี่ยวกับภาษาจากผู้ใกล้ชิด ดังที่ไฮน์สตัด เขียนไว้ว่า ครูภาษาคนแรกของเด็กคือ แม่ ซึ่งจะเป็นผู้ที่ให้ชื่อและความหมายของสิ่งต่าง ๆ รอบตัวเด็ก ประสบการณ์ต่าง ๆ เหล่านี้เป็นสิ่งจำเป็น เพราะจะเป็นพื้นฐานในการอ่านและเขียนของเด็กในระยะต่อมา เด็กเล็ก ๆ นอกจากจะเรียนรู้โลกรอบตัวด้วยคำพูดต่าง ๆ ของแม่แล้ว ยังเรียนรู้ด้วยการสัมผัสกับแม่ ดังที่ลี (Lee) กล่าวว่า ด้วยเสียงและสายตาดูดจนการยิ้มของแม่ที่ให้กับลูก เด็กจะได้เรียนรู้โลกรอบตัวเด็กด้วยวิธีการสำรวจ (exploration) อันจะทำให้เกิดทักษะต่าง ๆ ขึ้นในตัวเด็กและทันทีที่เด็กเข้าใจในสิ่งที่ผู้อื่นพูดกับตน เด็กจะเริ่มใช้ภาษาเป็นเครื่องมือขยายประสบการณ์ของตนจากบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กนั่นเอง ซึ่งจะมีพัฒนาการในการพูดของเด็กจะเป็นลำดับขั้นที่พอจะสรุปได้จากข้อเขียนของ ศรียา-ประภัสสร นิยมธรรม (2519 : 13-30) ได้ดังต่อไปนี้

1. ขั้นปฏิกิริยาสะท้อน (Reflexive Vocalization) เกิดขึ้นกับทารกในระยะแรกเกิดจนถึงประมาณ 1 เดือนครึ่ง เสียงที่เด็กเปล่งออกมาในระยะนี้ไม่มีความหมายแน่นอน แต่เสียงร้องประกอบกับท่าทางการเคลื่อนไหวจะบ่งบอกถึงสภาวะทางร่างกายที่เด็กกำลังเผชิญอยู่ เช่น ความหิว ความหนาว ความเจ็บปวด ฯลฯ

นอกจากเสียงร้องไห้แล้ว ในระยะต่อมา เด็กจะทำเสียงที่บ่งบอกถึงความพอใจด้วย เช่น เสียงหัวเราะ เอ็งอ้ากของเด็ก ทั้งเสียงที่เกิดจากสภาพความพอใจและไม่พอใจ

ล้วนแต่เป็นการเริ่มภาษาพูด เสียงเหล่านี้ไม่ใช่ภาษา เพราะไม่มีระบบหรือสัญลักษณ์ หากเกิดโดยบังเอิญจากการเคลื่อนไหวของอวัยวะที่ทำให้เกิดเสียง ซึ่งพบว่า เป็นเสียงสระมากกว่าพยัญชนะ ระยะนี้ เด็กเริ่มหันไปหาเสียงพูดที่เด็กเริ่มได้ยิน

2. เสียงอ้อแอ้ (Babbling Stage) เกิดขึ้นเมื่อเด็กอายุได้ 3-4 เดือน โดยอวัยวะในการฟัง เสียงและเปล่งเสียงได้แก่ หู ปาก ลิ้น เริ่มพัฒนามากขึ้น ระยะนี้เด็กจะได้ยินทั้งเสียงของผู้อื่นและเสียงของตนเอง เด็กจะค้นพบวิธีการเคลื่อนไหวนิ้วมือ นิ้วเท้า พร้อมกับที่พบว่าตัวเองเป็นผู้ทำเสียงที่ตนได้ยิน เด็กจะสนุกกับการเล่นเสียงของตัวเอง ซึ่งสังเกตได้จากการที่เด็กยิ้มหรือหัวเราะในขณะที่เล่นเสียง เด็กจะเลือกออกเสียงที่ตัวเองมีความสุข และจะออกเสียงนั้นซ้ำ ๆ กันเพื่อความพอใจ การเปล่งเสียงในระยะนี้มีความสำคัญต่อพัฒนาการทางการพูด โดยก่อให้เกิดทักษะในการออกเสียงขึ้น เพราะเด็กจะลองทำเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยิน

3. ขั้นเลียนเสียง (Lalling Stage) เริ่มเมื่อเด็กอายุได้ 6 เดือน ซึ่งเป็นระยะที่ประสาทรับฟัง เสียงและประสาทตาพัฒนาขึ้นจนสามารถจับเสียงที่ผู้อื่นพูดได้ พร้อม ๆ กันนี้ ประสาทตาจะสังเกตการเคลื่อนไหวของริมฝีปากของผู้ที่พูดด้วย เด็กจึงสามารถจะเลียนเสียงของผู้อื่นและเลียนเสียงของตัวเองได้

4. ขั้นเลียนเสียงผู้อื่น (Echolalia) เริ่มเมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 9 เดือน เด็กจะลดการเลียนเสียงตัวเอง แต่จะเลียนเสียงผู้อื่นมากขึ้น และถูกต้องยิ่งขึ้น เพราะระยะนี้เด็กจะเริ่มให้ความสนใจต่อคำที่เด็กคุ้นเคยบางคำ และเริ่มสนใจต่อสิ่งต่าง ๆ รอบตัวที่อยู่ภายในบ้านมากขึ้น

5. ขั้นการพูดเป็นคำ (True Speech) เริ่มเมื่อเด็กอายุได้ประมาณ 1 ขวบ คำแรกของเด็กมักจะเกิดขึ้นโดยบังเอิญ เช่น การเปล่งเสียงคำว่า มามา หรือ ปาปา พ่อแม่และผู้ใกล้ชิดเด็กมักจะเป็นผู้ให้ความหมายแก่เสียงที่เด็กเปล่งออกมา การสนองตอบจากผู้ใหญ่ รวมทั้งการให้รางวัล การทำโทษ ทำให้เกิดการเรียนรู้ในด้านการพูด

เป็นที่สังเกตได้ว่า คำในระยะแรกที่เด็กพูดออกมาจะเป็นคำ 2 พยางค์ที่ซ้ำกัน เช่น บาย-บาย ปา-ปา มา-มา เป็นต้น ในระยะนี้เด็กสามารถฟังคำสั่งง่าย ๆ หรือคำห้ามได้

จะเห็นว่าพัฒนาการทางการพูดของเด็กนั้น จะเกิดขึ้นเป็นลำดับขั้นพร้อม ๆ กับพัฒนาการทางร่างกาย การรับรู้และสังคม การที่จะพูดให้คนอื่นเข้าใจได้ เด็กจะต้องเข้าใจในสิ่งที่

ผู้ฟังก่อน ซึ่ง แอชเชอร์ (Asher) อ้างใน อ้อยทิพย์ กรรมกร (2524 : 4) โดยเขาเชื่อว่า "ความเข้าใจในด้านการฟังของเด็กไม่เพียงแต่ดีกว่าทักษะในการพูดเท่านั้น แต่ยังเป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาทักษะทางการพูดอีกด้วย ที่เป็นเช่นนี้ เพราะสมองและระบบประสาทสามารถ เรียนรู้การฟังก่อนการพูด"

การเข้าใจในสิ่งที่ได้ฟัง แสดงให้เห็นว่า เด็กเริ่มเข้าใจความหมายของคำและประโยค ซึ่งระยะต่อมา เด็กจะ เริ่มสร้าง คำศัพท์ของตนเอง และ เริ่มพูดจนถึงขั้นสามารถติดต่อกับผู้อื่นได้ เป็นลำดับขั้นพัฒนาการ ซึ่งผู้วิจัยได้จัดลำดับขั้นพัฒนาการด้านการพูดของเด็ก โดยค้นคว้าจากข้อเขียนของ กิตยวดี บุญชื่อ (2520 : 86-87) วัตสัน (Watson 1965 : 329) และฟรานซิส (Francis 1977 : 23-28)

1. ระยะตาม เป็นระยะระหว่าง 1-2 ขวบ เป็นการพูดเลียนแบบโดยไม่เข้าใจความหมาย และจะค่อย ๆ พัฒนาคำศัพท์ที่เป็นประโยคสั้นต่อต้นขึ้น คำแรกของ เขาจะเป็นคำนามที่ใช้ในความหมายทั่ว ๆ ไป เช่น ผู้ชายทุกคนคือ "พ่อ" และผู้หญิงทุกคนคือ "แม่" หรือบางครั้งเด็กจะใช้สัญลักษณ์แทนโดยใช้ท่าทางประกอบ เช่น แทนที่จะเรียก "ต่าง" (ชื่อสุนัข) ให้มาหาเด็กก็อาจจะออกเสียงว่า "บ๊อบบ๊อบ" พร้อมกับก๊วกมือ เด็กสามารถชี้ ชู ตา จมูก หม ตามคำสั่งได้ นักจิตวิทยาได้ให้ชื่อขั้นนี้ว่า เป็นขั้น One-word sentence หรือ Single sentence stage หรือ Holophrase

2. ระยะติด หรือ Early sentence stage เป็นระยะประมาณ 2-3 ขวบ เด็กเริ่มเข้าใจความหมายมากขึ้น และสามารถพูดโดยใช้คำคำเดียวหรือ 2 คำในความหมายแทนประโยคทั้งประโยคได้ แม้จะยังไม่มียุโรปากรณ์แต่อย่างใด ประโยคเดียวกันนี้จะมี ความหมายต่าง ๆ กันในแต่ละโอกาส เช่น เมื่อเด็กพูดว่า "ไป" อาจมีความหมายว่าให้ผู้ฟังออกไปห่าง ๆ หรืออาจหมายความว่า เด็กอยากจะออกไปเที่ยว ซึ่งสังเกตได้จากกริยาท่าทางของเด็กที่ใช้ประกอบการพูดในขณะนั้น ชนิดของคำที่เด็กใช้พูดในระยะแรกนี้ประกอบด้วย คำนาม สรรพนาม กริยา แต่อยู่ในขอบเขตจำกัด

3. ระยะคิด หรือ Short sentence stage เป็นระยะระหว่างอายุ 3-5 ขวบ เด็กเริ่มคิดที่จะลองพูดคำที่รู้จัก วงศัพท์ของเด็กขยายมากขึ้น ซึ่งมีผลให้เด็กสามารถพูดได้ตอบให้เข้าใจได้ ขั้นนี้เด็กสามารถใช้คำคุณศัพท์ที่บอกลักษณะได้ เช่น คุณศัพท์บอกสี ขนาด จำนวน ความรู้สึก ดี เลว ชน สวย และคำกริยาวิเศษณ์ เช่น เดียวนี้ พรุ่งนี้ เมื่อวานนี้ ที่นั่น ที่นี้

เร็ว ข้ำ รวมทั้งคำกริยา ปิด เปิด ขึ้น ลง ฟรานซิส (Francis 1977 : 26) ได้อ้างการ
ศึกษาของ คลาร์ค (Clark) ที่สั่งให้เด็กวัยนี้แสดงกริยาอาการที่มีความหมายว่า ก่อน หรือหลัง
พบว่า เด็กวัยนี้จะแสดงกริยาของคำว่า ก่อน ได้ถูกต้อง และแสดงกริยาของคำว่า ที่หลัง ไม่ถูก
ประโยคในระยะนี้จะประกอบด้วยคำ 3-4 คำ

4. ระยะคั้น หรือ Complete sentence stage เป็นระยะระหว่างอายุ 5-8
ขวบ เด็กในวัยนี้สามารถค้นคิดคำที่ตนรู้จักมาผูกเป็นประโยคยาว ๆ ได้ โดยที่เด็กเองก็เข้าใจ
ในสิ่งที่ตนพูด ประโยคจะประกอบด้วยคำประมาณ 6-8 คำ ลักษณะของประโยคถูกต้องตามรูปแบบ
ไวยากรณ์ที่ใช้อยู่ในชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่ คำที่ใช้ในประโยคจะพบคำสรรพนาม บุพบท สันธาน และ
คำนำหน้านาม

5. ระยะปน เป็นระยะระหว่าง 6-8 ขวบ ความคิดของเด็กจะขยายออกไป ซึ่งทำ
ให้การพูดของเด็กสับสนบ้างในบางครั้ง

6. ระยะโปร่ง เป็นระยะตั้งแต่ 9 ขวบขึ้นไป ความรู้เกี่ยวกับศัพท์ของเด็กขยาย
กว้างออกไป ทำให้สามารถคิดและเข้าใจสิ่งต่าง ๆ ได้มากขึ้น เด็กเริ่มใช้ภาษาพูดได้อย่าง
คล่องแคล่ว ประโยคเพิ่มความซับซ้อนและมีความหมายมากขึ้นและกว้างขึ้น

สรุปได้ว่า พัฒนาการทางการพูดของเด็กนั้นจะเริ่มจากการฟังผู้อื่นพูด แล้วจึง
เลียนเสียงที่ได้ยินจนกระทั่งสามารถพูดได้เป็นพยางค์หรือคำโดด ๆ พร้อม ๆ กับที่ความเข้าใจ
ของเด็กในด้านคำศัพท์ต่าง ๆ และประโยคพัฒนาขึ้นไป เด็กจะนำคำเหล่านั้นมาเรียงกัน เป็นวลี
และประโยคโดยในระยะแรกเด็กจะสร้างประโยคง่าย ๆ ขึ้นก่อนแล้วจึงเพิ่มความซับซ้อนขึ้น
โดยมีคำขยายเข้ามาใช้ในประโยคมากขึ้น ประโยคถูกต้องตามรูปไวยากรณ์และเด็กสามารถ
สนทนาได้ตอบกับผู้อื่นได้อย่างเข้าใจ

ความหมายของคำและชนิดของคำ

มีผู้แบ่งความหมายของคำมีลักษณะที่น่าสนใจมากคือ

เดลาคาโต (Delacato 1958 : 221-225) ได้แบ่งความหมายของคำออกเป็น 2
ลักษณะดังนี้

1. ความหมายที่บอกลักษณะทั่ว ๆ ไปของสิ่งของ (Denotative Meaning)
2. ความหมายที่ให้ข้อมูลรายละเอียดและความรู้สึก (Connotative Meaning)
 - 2.1 ความหมายที่บอกรายละเอียด (informative meaning)
 - 2.2 ความหมายที่บอกความรู้สึกในใจ (affective meaning)

Denotative Meaning เป็นความหมายของสิ่งของหรือสิ่งที่อ้างอิงโดยทั่ว ๆ ไป อาจเป็นชื่อของสิ่งต่าง ๆ ที่เฉพาะเจาะจงลงไปก็ได้ เช่น หมา แทน สัตว์ที่มีสี่ขา มีขนรอบตัว เป็นสัตว์เลี้ยงไว้เฝ้าบ้าน หรือไว้ทำประโยชน์อย่างอื่น มีลักษณะเฉพาะที่แสดงว่าเป็นหมา ความหมายชนิดนี้จึงคลุมหาทุกชนิดที่มีอยู่ในโลก บางทีก็เป็นคำนามธรรม และอ้างอิงหมาที่อาจไม่มีจริง ๆ ในโลกด้วยก็ได้ เช่น เจ้าบ๊อช หรือเรียกชื่อสัตว์อื่นซึ่งแทนสัตว์นั้น ๆ โดยเฉพาะ เช่น เจ้าจ้อ (ลิง) เจ้าเหมียว (แมว) เป็นต้น

Connotative Meaning เป็นความหมายที่มีมากกว่าชื่อของสิ่งของเท่านั้น เช่น คำ "หมา" ถ้าจะใช้ความหมายตามแบบที่สองนี้อาจเรียกคลุมไปถึง "สัตว์กินเนื้อ" "สัตว์บ้าน" ในลักษณะที่เป็น informative meaning ถ้าจะเรียกให้มีลักษณะเป็น affective meaning ก็อาจเรียกเป็น "สัตว์เพื่อนเล่น" "สัตว์ที่ดุร้าย" "สัตว์ที่น่ารัก" "สัตว์เขี้ยวคม" เป็นต้น ซึ่งขึ้นอยู่กับความคิดรวบยอดอันเนื่องมาจากประสบการณ์ของแต่ละคน

เรามักจะได้ยินเด็กในระดับอนุบาลเรียก "หมีใจดี" "เจ้าเสือร้าย" "หนูสกปรก" "กระต่ายน้อย" ในลักษณะที่เป็น affective meaning คือ มีความรู้สึกรวมอยู่ด้วย ทั้งนี้ เพราะเด็กเกิดมีมโนทัศน์หรือความคิดรวบยอดในสิ่งนั้น ๆ จากการได้ยินได้ฟังผู้ใหญ่บอก ซึ่งอาจมาจากนิทานหรือเรื่องเล่าแล้ว เรียกตามความรู้สึกที่ฟังใจมา เด็กอนุบาลส่วนมากจะชอบเรียกชื่อสัตว์ในลักษณะ Denotative Meaning อยู่ด้วยเหมือนกัน เช่น เจ้าจ้อ เจ้าเจี้ยก ลูกเจี้ยบ ลูกจ๊ีบ เจ้าอู๊ด เจ้าบ๊อช และเมื่อครูเรียกชื่อสัตว์เหล่านี้เหมือนกับเขา เขาก็เข้าใจได้ทันทีว่า เจ้าจ้อนั้นหมายถึงใคร ซึ่งทำให้เขาเกิดความรู้สึกว่า ครูกับเขาพูดกันรู้เรื่อง

ในวรรณคดีของสุทนต์ (Starts 1968 : 502-507) นั้น ได้แบ่งลักษณะความหมายของคำละเอียดแยกย่อยไปอีกถึง 4 ลักษณะด้วยกันคือ

1. Evaluative Meaning หมายถึง คำที่มีความหมายอยู่ในตัวมันเอง ซึ่งอาจ

ติดตามจากการวางเงื่อนไขในตอนแรกที่คนได้เรียนรู้คำมา คำพวกนี้ผู้พูดมักสอดใส่อารมณ์เป็นการตอบสนองร่วมออกมาด้วย เช่น สนุก ยิ้ม ชอบ หัวเราะ หอม งาม ดี ซึ่งผู้พูดจะมีอารมณ์ทางบวกผสมอยู่ขณะที่ออกเสียงคำดังกล่าว แต่ในทางกลับกันเมื่อเอ่ยคำว่า เกลียด เศร้า กลุ้ม ปวด ทรมาน สกปรก เหม็น มักจะมีความรู้สึกทางลบแอบแฝงอยู่ด้วยเสมอ

2. Denotative Meaning เป็นความหมายที่ขึ้นอยู่กับความรู้สึกของแต่ละคน เป็นสำคัญ อันเนื่องมาจากประสบการณ์และการเรียนรู้ของแต่ละบุคคลนั้นเอง เช่น คำ "ฟ้าผ่า" ในความรู้สึกของคนหนึ่งอาจเฉย ๆ แต่อีกคนหนึ่งอาจมีอารมณ์กลัว ตกใจ แสดงออกมาให้เห็นด้วย คำ "หิมะ" จากปากของเด็กตะวันตกที่เคยเห็นมามากแล้วไม่ได้แสดงความรู้สึกยินดีเท่าใดนัก บางครั้งอาจจะแสดงให้เห็นถึงความเบื่อหน่าย ความกลัว ในขณะที่เด็กทางแถบตะวันออกบางคนอาจจะรู้สึกตื่นเต้นยินดีเมื่อได้ยินคำนี้เพราะไม่เคยเห็นมาก่อน ในทำนองเดียวกันเมื่อเอ่ยคำว่า "แผ่นดินไหว" เด็กไทยอาจรู้สึกเฉย ๆ ในความรู้สึกของเด็กที่อยู่ภาคเหนือ ภาคอีสานก็ย่อมต่างไปจากเด็กที่อยู่ภาคใต้โดยเฉพาะในจังหวัดต่าง ๆ ที่ใกล้ทะเล เป็นต้น

3. Motor Response Meaning คือความหมายของคำที่ใช้กริยาท่าทางประกอบผสมอยู่ด้วย ขณะพูดทั้งนี้เนื่องมาจากสิ่งเร้าที่วางเงื่อนไขกับที่ไม่ได้วางเงื่อนไขนั้นเอง เช่น คำว่า "ปิด" มีแนวโน้มว่าผู้พูดมักจะแสดงท่าทางประกอบเสมอ ทั้งนี้เพราะสิ่งเร้าที่เห็นอยู่คือ ประตูเปิดอยู่และคำพูดที่สั่งให้คนอื่นทำกริยานั้น จึงเป็นการตอบสนองคำสั่งและสภาพที่เป็นอยู่ซึ่งเป็นสิ่งเร้าร่วมกันสองอย่างนั้นเอง คำประเภทนี้ได้แก่ หลบ ปา ชก ทุบ เหวี่ยง พาด กระโดด ฯลฯ

4. Number Response Meaning คือความหมายที่ได้จากจำนวนซึ่งต้องอาศัยการนับประกอบคำพูด เช่น เมื่อเด็กพูดคำว่า "สาม" หรือเห็นเลข "3" เด็กอาจจะหยุดนับให้แน่ใจว่าเป็นสาม เมื่อมีคนถามว่า "1" บวก 2 เป็นเท่าไร" เด็กอาจต้องหยุดคิดแล้วแสดงท่าทางประกอบกรณีนับใช้สัญลักษณ์ (ซึ่งอาจใช้นิ้วมือ) แทนจำนวน 1 และ 2 จึงบอกได้ว่า เป็น 3 เป็นต้น ความหมายของคำแบบนี้ ผู้ให้ความหมายมักตอบสนองต่อสิ่งเร้าตามจำนวนที่พบซึ่งได้ยินและได้อ่านมา ทั้งนี้อาจเป็นเพราะตอนที่เรียนรู้จำนวนใหม่ ๆ ผู้สอนอาจจะให้สิ่งเร้าทางสัญลักษณ์แทนจำนวนพร้อมกับวิธีการเรียนรู้ความหมายของคำนั้น ๆ ซึ่งเป็นสิ่งเร้าร่วมกันก็ได้ จึงเป็นผลให้เด็กตอบสนองแบบนี้ เมื่อพบจำนวนดังที่เคยรู้จักมา

ชนิดของคำที่เด็กใช้

คำศัพท์ที่เด็กใช้อยู่พอจะแบ่งได้เป็น 2 พวก คือ คำศัพท์ทั่วไปและคำศัพท์เฉพาะ

1. คำศัพท์ทั่วไป แบ่งย่อยออกเป็น 5 ชนิดคือ

คำนาม เป็นคำพวกแรกที่เด็กใช้โดยเริ่มจากพยางค์เดียวก่อน

กริยา เป็นคำกลุ่มต่อมาที่เด็กเรียนรู้โดย เฉพาะคำกริยาที่แสดงอาการได้ชัดเจน

เช่น กิน นอน ร้อง

คุณศัพท์ คำคุณศัพท์ที่เด็กเริ่มใช้มักจะเป็นคำพวก ดี ไม่ดี ร้อน หนาว ฯลฯ

ซึ่งใช้กับคนสัตว์และของ เล่น เป็นส่วนมาก

กริยาวิเศษณ์ คำประเภทนี้ใช้กันมากพอ ๆ กับคำคุณศัพท์ คำกริยาวิเศษณ์ ที่เด็กเริ่มใช้มักเป็น คำ ที่ไหน ที่นี่

บุพพทและสรรพนาม คำประเภทนี้เป็นคำชุดหลังที่เด็กเลือกใช้เพราะค่อนข้างยากสำหรับเขา เด็กจะรู้สึกงงในการใช้คำว่า ฉัน เธอ เขา เด็กเลยเลี่ยงใช้การเรียกชื่อตัวเอง และบุคคลอื่นแทนสรรพนามไปเลย เช่น "ตุ๊กตานี้ของป้อม ตัวนั้นของปู้ก (แทนที่จะบอกว่าตัวนี้ของ ฉัน ตัวนั้นของเธอ) คำสรรพนามแทนบุรุษที่ 1 ตัวแรกที่เด็กใช้เป็น คือ "หนู" เช่น คุณแม่ขา หนูทิว

2. คำศัพท์เฉพาะ คำศัพท์เฉพาะที่เด็กนำมาใช้พูดกันมักเป็นคำคุณศัพท์ที่เกี่ยวกับปริมาณ เวลา เงินตรา รวมทั้ง คำแสดง คำสบล คำที่เป็นความลับทั้งหลาย เช่น สีแดง, 3 อัน, 6 โมงเช้า, 2 บาท, นิ่ง, ไม่สน, จู้

ชนิดของคำที่กล่าวมาข้างต้นนั้น คำที่มีอิทธิพลต่อเด็กนั้น จากการศึกษาของ โกลดิน มีโดว์ (Glodin-Meadow 1976 : 180-202) พบว่า เด็กเรียนรู้คำนามได้ก่อนคำกริยา ส่วน การ์ดเนอร์ (Gardner 1964 : 175) เห็นพ้องกับเฮอร์ล็อก (Hurlock) ที่ว่า "คำ ๆ แรก ๆ ที่เด็กใช้พูดมักเป็นคำนาม" ที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะว่า การกระตุ้นของพ่อแม่ส่วนใหญ่ใช้คำนามและ เป็นคำที่ง่ายต่อการออกเสียงของเด็ก

การพัฒนาคำศัพท์

นักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่าน เช่น ดิว อี (Dewey 1966 : 174-178)

ไกลดิน มีโตว (Glodin-Meadow 1976 : 4) เลโอนาร์ด (Leonard 1983 : 26) เลโอนาร์ด (Leonard 1981 : 882-887) เนลสัน (Nelson 1973 : 1-135) ชวอทซ์ เทอร์เรล (Schwartz and Terrell 1983 : 57-64) ต่างมีความเห็นตรงกันว่าพัฒนา คำศัพท์เป็นการ เรียนรู้การใช้คำอย่างมีความหมาย เด็กจะต้องมีการ เรียนรู้และ เข้าใจคำศัพท์มาก่อนจึงจะพูดเป็นคำวลี หรือประโยคได้ถูกต้อง คำศัพท์ซึ่ง เด็กรับรู้ได้ก่อนคำประเภทอื่น ๆ คือ คำศัพท์ที่มีความถี่ในการใช้สูง คำศัพท์ที่เด็กสนใจใคร่รู้ คำศัพท์ที่แสดงให้เห็นถึงเหตุผล และคำศัพท์ซึ่งออกเสียงได้ง่าย โดยระยะแรกเด็กจะเรียนรู้คำศัพท์จากสิ่งที่เกี่ยวข้องกับตัวเอง และสิ่งใกล้ตัวเด็ก โดยการ เชื่อมโยงเสียงที่ได้ยินกับสิ่งต่าง ๆ ซึ่งต้องอาศัยการได้ยินเสียง การมองเห็น การสัมผัส การดมกลิ่น และชิมรส ซึ่งจะต้องขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของเด็กด้วย ในระยะนี้พัฒนาการด้านความเข้าใจ และการพูดอาจมีความหมายสมบูรณ์ชัดเจนมากน้อยแค่ไหนก็ได้ เช่น เด็กเรียนรู้คำว่า เตะจากการได้ยินคำพูดว่า "เตะ" และเห็นคนใช้ เต้าสัมผัสลูกบอลอย่างรวดเร็วทำให้ลูกบอลเคลื่อนไหวไปข้างหน้า ต่อมา เมื่อเด็กเห็น เหตุการณ์คล้ายคลึงกันกับที่เด็กเคยเห็น เช่น ลูกบอลกำลังกลิ้งไปข้างหน้า เด็กจะพูดคำว่า "เตะ" การ์ดเนอร์ (Gardner 175) เห็นพ้องกับ เฮอร์ล็อก (Hurlock) ที่ว่าการ เรียนรู้คำศัพท์เพื่อพูดสื่อภาษาของเด็กมีการพัฒนาคำศัพท์เป็น 2 ด้านคือ

1. การพัฒนาด้านความเข้าใจคำศัพท์

เด็กจะพัฒนาความเข้าใจ ความหมายของคำจากการ เชื่อมโยงคำพูดที่ได้ยินกับสิ่งต่าง ๆ ที่มองเห็น สัมผัส ดมกลิ่น หรือชิมรส ก่อนที่จะใช้คำพูดนั้นได้อย่างถูกต้อง ผู้ที่ทำการศึกษา เช่น เทมพลิน (Templin 1952 : 250-255) เบนเนดิก (Benedict 1977 : 183-200) ไกลดิน มีโตว (Gloding Meadow 1976 : 180-202) และ เนลสัน (Nelson 1978 : 960-968) สรุปผลตรงกันว่า ระยะแรก ๆ จำนวนคำที่เด็กเข้าใจจะมีมากกว่าจำนวนคำที่เด็กพูดได้ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการ เรียนรู้คำบางคำ คำของเด็กทุกวัยนั้นคำบางคำอาจไม่จำเป็นต้องนำมาใช้พูด แต่เมื่อเด็กได้ยินคนอื่นพูดบ่อย ๆ เด็กจะเข้าใจ คำศัพท์ประเภทนี้เรียกว่า passive vocabulary ซึ่งมักจะมีมากกว่าจำนวนคำที่เด็กใช้พูดจริง (active vocabulary) เบนเนดิก (Benedict 1977 : 183-209) พบว่า อัตราการเรียนรู้ ความเข้าใจคำศัพท์ของเด็กอายุ 9-20 เดือน เป็น 2 เท่าของอัตราการเรียนรู้การใช้คำศัพท์ เนลสัน (Nelson 1978 : 960-968) พบว่า เด็กอายุ 13 เดือน

เข้าใจคำศัพท์ประมาณ 50 คำ แต่พูดได้เพียง 10 คำ

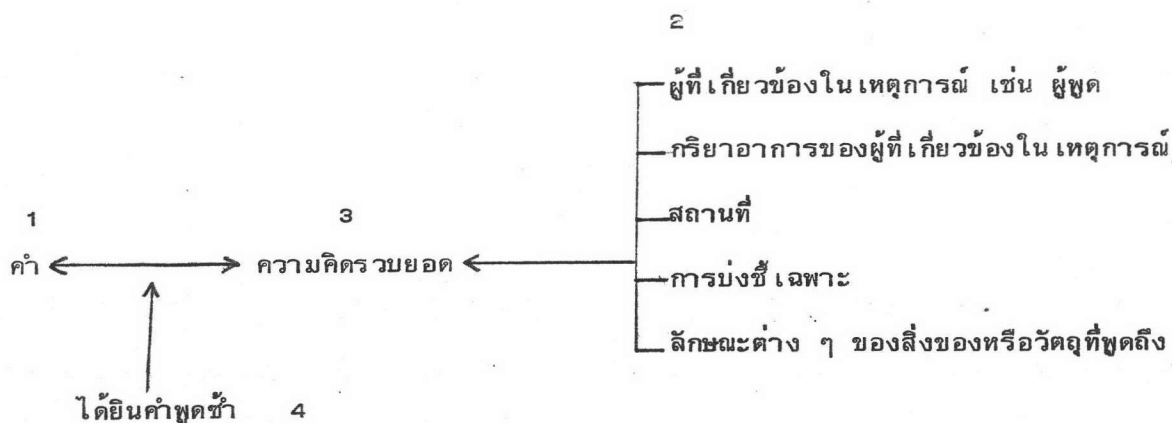
พัฒนาการด้านความเข้าใจคำศัพท์จะเริ่มจากการฟัง และจากการใช้สายตาร่วมกับการได้ยิน โดยเด็กจะแสดงว่าสนใจการพูดของผู้อื่นด้วยการมองสบตากับผู้พูด ข้อสังเกตนี้จะเห็นได้จากการที่ทารกเริ่มสนใจจ้องหน้าแม่ขณะพ่อแม่พูดด้วย ในระยะช่วง 1 เดือน สมประสงค์ บีนจินดา (2516: 74) พบว่าทารกจะรู้จักฟังเสียงและเริ่มกวาดสายตามองสิ่งต่าง ๆ ที่เคลื่อนไหว จับตามองสิ่งที่มีสีสดชัดตอบสนองต่อเสียงที่ได้ยินด้วย ระยะแรกเด็กจะตอบสนองต่อเสียงที่ดังมาก ๆ ด้วยการแสดงอาการต่าง ๆ เช่น ร้องไห้ สดุ้ง ผวา หรือกระพริบตา การตอบสนองต่อเสียงจะมีความไวมากขึ้นตามลำดับจนสามารถตอบสนองต่อเสียงเบา ๆ ได้ และจะพัฒนาจนเด็กสามารถแยกเสียงต่าง ๆ ได้ โดยอาศัยการได้ยินอย่างเดียว

การพัฒนาความสามารถในการฟัง แยกเสียงเริ่มจากการที่เด็กรับรู้เสียงและสนใจต่อเสียงคนพูด เมื่ออายุรวม 5-6 สัปดาห์ Moerk 1977 อ้างถึงใน Garrow-Woolfolk and Lynch 1982) เมื่อเด็กได้ยินเสียงนั้นซ้ำ ๆ ก็ฟังได้มองเห็นรูปร่างลักษณะของสิ่งที่เกี่ยวข้องกับเสียง หรือร่วมกันสัมผัสจับต้องสิ่งเหล่านั้น เด็กก็สามารถเชื่อมโยงเสียงที่ได้ยินกับรูปร่างหน้าตา หรือรูปลักษณะของสิ่งของต่าง ๆ ได้ ต่อมาแม้ว่าจะไม่ได้เห็นสิ่งนั้น ๆ เพียงแต่ได้ยินเสียง เด็กก็จะสามารถระลึกได้ว่าเป็นเสียงของใคร หรือเสียงอะไร และสามารถบอกได้ว่าเสียงเหล่านั้นมีต้นกำเนิดมาจากไหนด้วย เช่น เมื่อเด็กได้ยินเสียงของแม่พร้อมกับได้เห็นรูปร่างหน้าตาของแม่ และการที่ได้รับการสัมผัสอย่างนุ่มนวลจากการที่แม่อุ้มบ่มอบ ๆ เด็กก็สามารถเชื่อมโยงเสียงของแม่กับหน้าตา และการสัมผัสที่ได้รับได้ต่อมา เมื่อเด็กได้ยินเสียงของแม่เพียงอย่างเดียวก็จะสามารถระลึกได้ว่าเป็นเสียงของแม่ รวมทั้งบอกได้ว่าเป็นเสียงของแม่จากทิศทางใด หรือเด็กสามารถเรียนรู้ความหมายของคำว่า "แม่" ได้โดยการเชื่อมโยงหน้าตาและอากัปกิริยาของแม่ กับคำว่า "แม่" ซึ่งเด็กได้ยินทุกครั้งที่แม่ปรากฏตัว การพัฒนาการแยกเสียงจะเป็นไปอย่างรวดเร็วในช่วงขวบแรกของชีวิต เพราะเป็นช่วงที่เด็กได้ข้อมูลใหม่ ๆ จากการได้ยินอย่างมากมาย ซึ่งจะ เป็นพื้นฐานในการพัฒนาความเข้าใจสิ่งที่ได้ยินและการพัฒนาคำศัพท์ต่อไป

เมื่อเด็กสามารถแยกเสียงได้แล้วเด็กก็สามารถเรียนรู้การเข้าใจคำศัพท์โดยการเชื่อมโยงคำพูดที่ได้ยินกับความคิดรวบยอด (ภาพที่ 1) การเรียนรู้คำศัพท์โดยการเชื่อมโยงนี้อาจ

เกิดขึ้นได้ 2 กรณีคือ การได้ยินคำศัพท์มาก่อน แล้วเกิดความคิดรวบยอดขึ้นทีหลังกับเกิดความคิดรวบยอดขึ้นมาก่อนแล้วมีการได้ยินคำศัพท์ทีหลัง

แบบจำลอง การเรียนรู้ความเข้าใจคำศัพท์ของเด็กจาก เนลสัน (Nelson 1978 : 965)

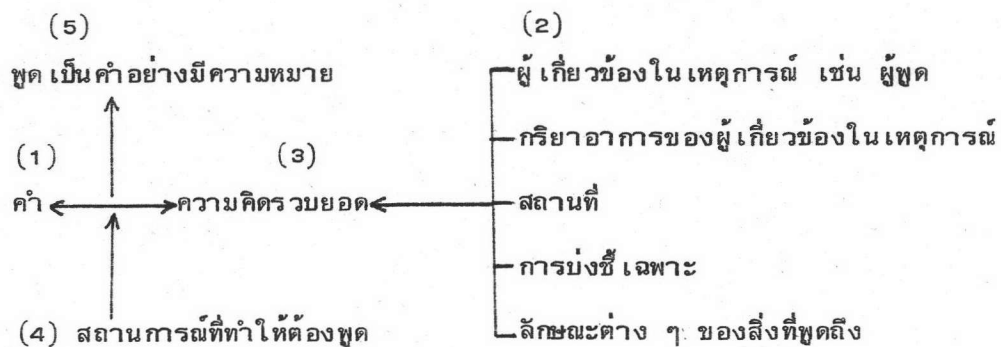
ในกรณีที่เด็กเคยได้ยินคำศัพท์นั้นมาก่อน ต่อมาเด็กอยู่ในเหตุการณ์ที่มีการใช้คำศัพท์คำนั้น ซึ่ง เด็กได้ยินทั้งคำพูดและ เห็นตัวผู้พูด กริยาท่าทางของผู้พูดและผู้เกี่ยวข้อง ตลอดจนลักษณะของสิ่งของที่บ่งชี้ถึงสิ่งที่กำลังพูด ทำให้เกิดความคิดรวบยอด เกี่ยวกับคำศัพท์คำนั้นขึ้น ทำให้ เด็กเข้าใจศัพท์คำนั้นได้ เช่น เด็กได้ยินคำศัพท์คำว่า รถ มาก่อน ต่อมาเมื่อเด็กเห็นรถคันหนึ่งกำลังแล่นมา และมีคนพูดว่า "รถมาแล้ว" พร้อมกับวิ่งไปโบกมือให้รถหยุดแล้วขึ้นรถไปจากสถานการณ์ดังกล่าว ทำให้ เด็กเกิดความคิดรวบยอดของคำว่า รถ ขึ้น แต่เด็กได้ยินคนพูดคำว่า รถซ้ำอีก จึง เกิดการเชื่อมโยงระหว่างคำว่า รถ ที่ได้ยินกับความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้น ทำให้ เด็กเกิดความ เข้าใจคำว่า รถ ได้

อีกกรณีหนึ่ง คือเด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำศัพท์คำนั้น จากการที่เด็กอยู่ในสถานการณ์ที่มีการใช้คำพูดคำนั้นมาก่อน ทำให้ เด็กได้ยินได้เห็นตัวผู้พูด กริยาอาการของผู้พูด กริยาอาการของผู้ที่เกี่ยวข้องขณะพูด ตลอดจนรูปร่างลักษณะที่บ่งชี้ถึงสิ่งที่ถูกพูดนั้น เด็กก็จะระลึกได้ว่า เป็นคำที่เคยได้ยินมาแล้ว เมื่อได้ยินคำพูดนั้นอีก เด็กก็สามารถ เชื่อมโยงความคิดรวบยอดกับคำศัพท์ที่ได้ยินนั้น ทำให้เด็กเกิดความเข้าใจคำศัพท์คำนั้นได้ เช่น ขณะที่รถกำลังแล่นมา เด็กได้ยินคำพูดว่า "รถมาแล้ว" และเห็น เหตุการณ์ดังกล่าวข้างต้น เด็กจะมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำว่า "รถ" เกิดขึ้น ต่อมา เด็กได้ยินคำว่า "รถ" เด็กจะระลึกได้ว่า เคยได้ยินมาแล้ว

เมื่อเด็กได้ยินคนพูดว่า "รถ" ซ้ำอีกจึงเกิดการเชื่อมโยงระหว่างความคิดรวบยอดที่เกิดขึ้นกับคำว่า "รถ" ที่เคยได้ยิน ทำให้เกิดความเข้าใจคำว่า "รถ" ได้

2. พัฒนาด้านการพูดคำศัพท์

เนลสัน (Nelson 1978 : 966) ได้สรุปว่าเด็กจะพูดเป็นคำอย่างมีความหมาย เมื่ออายุ 8-10 เดือน เขาอธิบายถึงการเรียนรู้การใช้คำศัพท์อย่างมีความหมายว่า พัฒนามาจากการเชื่อมโยงคำกับความคิดรวบยอดทำให้เด็กเกิดความเข้าใจคำศัพท์นั้น แล้วเด็กจะจดจำคำศัพท์นั้นไว้ต่อมา เมื่อเด็กพร้อมที่จะออกเสียง ประกอบกับมีสถานการณ์ให้เด็กต้องใช้คำพูด เด็กก็จะพูดคำศัพท์คำนั้นออกมา หลังจากที่เขาเข้าใจมากแล้ว เด็กเข้าใจคำว่า "รถ" แล้ว ซึ่งแสดงว่ามีการเชื่อมโยงคำ และความคิดรวบยอดอยู่ในความจำแล้ว ต่อมาเมื่อมีเหตุการณ์เกี่ยวกับคำว่ารถ เกิดขึ้น เช่น รถกำลังแล่นเข้ามาหรือมีคนโยกมือให้รถหยุดแล้วขึ้นรถไป เด็กก็จะสามารถพูดคำว่า "รถ" ได้ หลังจากนั้นการใช้คำศัพท์จะมีมากขึ้น จนในที่สุดเด็กจะพูดคำศัพท์คำนั้นได้เองโดยไม่ต้องอาศัยเหตุการณ์ต่าง ๆ มาประกอบ ดังภาพต่อไปนี้

ภาพรูปแบบจำลองการเรียนรู้การพูดคำศัพท์จากเนลสัน (Nelson 1978 : 966)

การเพิ่มคำศัพท์ของเด็ก

เนื่องจากคำ เป็น เครื่องมืออย่างหนึ่งในการสื่อสารหากถือว่าการอ่านการพูด เป็น เครื่องมือของความคิด คำศัพท์ก็จะ เป็น เครื่องมือของการอ่านหรือการพูดโดยปริยาย การพูด การอ่าน ที่มีประสิทธิภาพต้องอาศัยการรู้จักเลือกใช้คำได้กระตือรือร้น ถูกต้อง แม่นยำและสม่ำเสมอ โดยเฉพาะ เด็กอนุบาลซึ่ง เป็นช่วงของการมีประสบการณ์เพิ่มขึ้นอย่างเห็นได้ชัด เด็กไม่เพียงแต่

เรียนรู้คำศัพท์จากบุคคลต่าง ๆ ภายในบ้านเท่านั้น เด็กยังได้พบกับคำศัพท์ใหม่ ๆ จากเพื่อน ๆ ครู และคนอื่น ๆ ที่โรงเรียน และที่เขาผ่านพบมาอีกด้วย การสื่อความหมายของเด็กในวัยนี้ จึงจำเป็นต้องใช้คำศัพท์ในการพูดเป็นอย่างมาก การใช้คำศัพท์ได้ดีจะทำให้เด็กสามารถสื่อความหมายกับผู้อื่นได้เป็นที่เข้าใจ และจะช่วยให้การปรับตัวของเด็กสะดวกและง่ายยิ่งขึ้น

แลร์ริก (Larrick 1958 : 51-52) กล่าวว่า "อาจกล่าวได้ว่างานหนักอย่างหนึ่งของครูอนุบาลคือ การนับจำนวนคำที่เด็กได้ยินได้ฟังจากคนอื่นแล้วนำคำนั้น ๆ มาใช้ เป็นเครื่องมือสื่อความรู้สึกนึกคิดตามที่ตัวเอง เข้าใจ เท่าที่อ่านรายงานซึ่งได้จากการสังเกตเด็กอเมริกันพบว่าในระยะไม่กี่ปีมานี้ เด็กรู้จักใช้คำศัพท์เพิ่มขึ้นจากเดิม ก่อนหน้านี้นับจำนวนคำที่เด็กในระดับอนุบาลนำมาใช้พูดกันประมาณ 800 คำ แต่ปัจจุบันเพิ่มขึ้นถึง 2,000 คำ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะวิทยาการและเทคโนโลยีต่าง ๆ ได้พัฒนาขึ้น เด็กมีโอกาสดูกับสิ่งแวดลอมหลาย ๆ ชนิด ประสบการณ์ต่าง ๆ จึงเพิ่มขึ้น คำศัพท์ก็เพิ่มตามมา ดังนั้นครูอนุบาลในปัจจุบันจึงไม่เพียงจะสอนให้เด็กเรียนรู้คำศัพท์ใหม่ ๆ อย่างเดียว แต่ควรช่วยพัฒนาจำนวนคำศัพท์ที่เด็กมีอยู่เดิมให้ขยายกว้างออกไปอีกด้วย

การพัฒนาคำศัพท์เกิดขึ้นจากการสร้างคำ ส่วนความคิดเกี่ยวกับการสร้างคำนั้น เชื่อกันไปคนละอย่าง จึงเกิดเป็นกลุ่มความคิดขึ้นมาหลายกลุ่มด้วยกัน บางกลุ่มเชื่อว่าการเรียนรู้คำเกิดจากการสะสม รวบรวมคำมาเรื่อย ๆ เช่นเดียวกับการสะสมสมบัติหรือเหรียญตรา ความรู้ได้มาเพราะความสนใจ เป็นส่วนใหญ่ ๆ คำศัพท์ที่ได้มาก็เกิดจากการจดจำในสิ่งที่คนอื่นบอกมาเรื่อย ๆ หรือเกิดจากการเปิดพจนานุกรม บางกลุ่มเชื่อว่าการเรียนรู้ความหมายของคำเกิดจากประสบการณ์ ถ้ามีประสบการณ์มากขึ้นก็จะรู้คำศัพท์มากขึ้น กลุ่มนี้เชื่อว่าคำ เป็นสัญลักษณ์แทนความหมายและแทนประสบการณ์ได้ด้วย ตามความคิดของคนกลุ่มนี้วิธีการเพิ่มคำศัพท์ก็จะหมายถึงการขยายประสบการณ์ให้กว้างขวางขึ้น คำจึงเกิดขึ้นเอง โดยธรรมชาติ ไม่ได้เป็นการจงใจให้เกิดขึ้น เหมือนกับแนวคิดของคนกลุ่มแรก

คำศัพท์ที่ใช้กันอยู่อาจเพิ่มขึ้นได้จากวิธีการหลายอย่าง แลร์ริก (Larrick) กล่าวว่า "คำศัพท์อาจเพิ่มได้หลายด้านคือ ด้านความยาว ความกว้าง ความลึกและระยะเวลา ความยาวของคำ หมายถึง จำนวนคำทั้งหมดที่มีความหมายพ้องกันเป็นความหมายเดียว ส่วนความกว้างของคำหมายถึงคำ 1 คำ ซึ่งสามารถแปลความออกได้หลายความหมาย เช่น คำว่า "ขึ้น" อาจ

หมายถึง ไก่ขัน ชันน้ำ หรือขันชะเนาะ เป็นต้น ความลึกของคำจะเกิดขึ้นเมื่อเด็กเข้าใจคำมากขึ้นจนเข้าใจความหมายที่ลึกลงไปกว่าความหมายธรรมดาที่รู้จักอยู่แล้ว เช่น คำที่อยู่ในสำนวน เปรียบ เทียบ อุบมาอุปไมยซึ่งมีความหมายซ่อนเร้นอยู่และบางครั้ง ก็จะอยู่ในรูปแบบของฉันทลักษณ์

โดลช์ (Dolch 1958 : 232-237) ให้ความเห็นเกี่ยวกับกระบวนการเพิ่มคำศัพท์ว่า "การเพิ่มคำเกิดขึ้นได้ 3 ทาง คือ การเพิ่มคำศัพท์โดยไม่เพิ่มความหมายทางหนึ่ง เพิ่มความหมายจากคำศัพท์เดิมทางหนึ่ง และเพิ่มคำศัพท์จากประสบการณ์ใหม่อีกทางหนึ่ง

1. การเพิ่มคำศัพท์โดยไม่เพิ่มความหมายใหม่ (expanding vocabulary without increasing meaning) หมายถึง การได้คำใหม่มาอธิบายคำที่รู้ความหมายอยู่ก่อนแล้ว เช่น คำ "โภชนา" แม้ว่า เป็นคำใหม่ก็จริงแต่ก็ยังหมายถึง "อาหาร" หรือคำ บัณฑิต บัณฑิต ก็ยังหมายถึง "นก" ซึ่งเป็นคำเดิมที่เด็กรู้จักอยู่ก่อนแล้ว การเพิ่มคำใหม่แบบนี้จึงไม่ได้เพิ่มความหมายใหม่แต่อย่างใด

2. การเพิ่มความหมายใหม่จากคำศัพท์เดิม (new meaning from old) เด็กจะเรียนรู้คำเหมือนคำคล้ายจากพจนานุกรมหรือคำอธิบายคำยากจากบุคคลใกล้เคียง โดยที่ไม่ได้เกิดความรู้ใหม่เพิ่มขึ้น เพียงแต่ทราบว่าคำนี้เหมือนกับคำนั้น แต่ถ้าครูได้อธิบายเพิ่มเติมขึ้นไปอีก เด็กจะได้รับความหมายใหม่ขยายจากความหมายเดิม เช่น คำว่า "โภชนา" ครูอาจอธิบายต่อไปอีกว่า หมายถึง อาหารที่บำรุงร่างกาย ก็จะทำให้เกิดความหมายกว้างออกไปอีกว่าไม่ใช่อาหารธรรมดา ดังที่เข้าใจในตอนแรก วิธีการเพิ่มความหมายใหม่นี้ ครูอาจทำได้โดย

2.1 ทดสอบคำศัพท์ที่เด็กรู้จักมาก่อนแล้ว ก่อนที่จะสอนคำใหม่

2.2 เมื่อเด็กมีความคิดรวบยอดเกี่ยวกับคำอยู่แล้ว อาจทดสอบโดยการตั้งคำถามหรือโดยให้จัดจำพวก เพื่อนำความคิดแล้วอธิบายให้เด็กเข้าใจมากขึ้น เช่น เด็กที่มีความคิดรวบยอดของคำว่า "เกาะ" อยู่ก่อนแล้ว เมื่อครูถามว่า "ภูเก็ตเป็นเกาะหรือไม่" เด็กก็ต้องคิดและอาจตอบไม่ได้เพราะยังไม่เข้าใจคำนี้ลึกซึ้งมากนัก ครูก็จะใช้วิธีการซักถาม โดยทำนองนี้ก็ได้ว่า เกาะเกิดจากการที่น้ำไปแยกแผ่นดินส่วนหนึ่งออกจากแผ่นดินใช่หรือไม่ เด็กแต่ละคนจะคิดกันไปคนละทาง คำถามของครูจึงทำให้เด็กเกิดประสบการณ์ใหม่ เกิดความหมายใหม่จากคำเดิมนั่นเอง

3. การเพิ่มคำศัพท์จากประสบการณ์ใหม่ (new experience from new meaning)

การเพิ่มประสบการณ์ใหม่ ๆ มิได้หมายความว่า เพียงการนำวัสดุทัศนูปกรณ์มาประกอบ การแนะนำคำเท่านั้น แต่หมายความว่ารวมไปถึง การเปิดโอกาสให้เด็กได้กระทำหรือปฏิบัติจริง ๆ แล้วเกิดการเรียนรู้ด้วยตัวเอง การได้อ่าน ได้ฟังมาก ๆ เป็นการเพิ่มประสบการณ์และเพิ่มคำศัพท์ได้ด้วย สำหรับในเด็กเล็ก ๆ ระดับอนุบาลซึ่งอ่านหนังสือยังไม่ออก การอ่านให้ฟังบ่อย ๆ แล้วอธิบายคำที่คิดว่า เด็กไม่เข้าใจ เป็นประจำจะช่วยขยายประสบการณ์ด้านวงศัพท์ของเด็กได้มากขึ้นทีเดียว การเพิ่มคำศัพท์แบบนี้ เกิดขึ้นตามแต่โอกาสจะอำนวยซึ่งอาจจะเป็นการพูดคุย ถกเถียงขณะ เล่นของเด็กนั่นเอง

จะเห็นได้ว่าการเพิ่มคำศัพท์นั้น ปัจจัยที่มีส่วนในการเพิ่มก็คือ สภาพแวดล้อมและประสบการณ์ของ ซึ่งอาจจะทำให้มีส่วนในการเพิ่มทั้งทางตรงและทางอ้อม ซึ่งลักษณะการเพิ่มนั้น อาจจะ เป็นการเพิ่มในส่วนที่มีความหมายลึกซึ้งขึ้น หรือเพิ่มคำใหม่จากรากศัพท์เดิมก็ได้ สิ่งที่มีอิทธิพลต่อการเพิ่มคำศัพท์ นอกจากการพูดคุย ถกเถียง ขณะ เล่นแล้วการได้อ่านหนังสือและได้ฟังผู้ที่ใกล้ชิดอ่านให้ฟัง หรือใช้วิธีพูดคุยอย่างถูกหลักไวยากรณ์ก็จะช่วยกระตุ้นให้เด็กเกิดการ เรียนรู้คำศัพท์เพิ่มขึ้นด้วย

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ด้านคำศัพท์และปริมาณ

เนื่องจากคำศัพท์เป็นพื้นฐานของภาษาพูด จันทิกา ลิมปิเจริญ (2524 : 4) ได้กล่าวถึงความสำคัญของ คำและ เข้าใจคำศัพท์สำหรับเด็กว่า เด็กอนุบาลคำมีความสำคัญต่อการพูดมาก เพราะ การพูดแต่ละครั้งต้องอาศัย คำมา เชื่อมโยงประติดประต่อ เป็นกลุ่มคำและเป็นประโยคในที่สุด การรู้จักและเข้าใจคำจึง เป็นสิ่งที่มีความสำคัญในการสื่อความหมายของเด็ก

การรู้จักและเข้าใจคำศัพท์ต่าง ๆ เป็นสิ่งเร้าให้เด็กพูดมากขึ้น และคำศัพท์ที่ค่อย ๆ เพิ่มขึ้นทีละน้อยในตอนแรกนั้น เมื่อถึงระยะก่อนวัยเรียนจะเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว

การ์ดเนอร์ (Gardner 1964 : 175) ได้อ้างถึง สมิธ (M.E. Smith 1926) ซึ่งได้ศึกษาพัฒนาการด้านคำศัพท์ของเด็กที่มีอายุตั้งแต่ 2 ขวบ 6 เดือน ถึง 6 ขวบ เพื่อดูว่าเด็กอายุเท่าใดรู้จักคำเพิ่มขึ้นในอัตราสูงสุด ซึ่งพบว่าเด็กในวัย 3 ขวบ พัฒนาคำศัพท์ทางด้าน

ปริมาณมากที่สุด ดังได้แสดงในตารางข้างล่างนี้

คำศัพท์โดยเฉลี่ยจากเด็ก 273 คน ที่อายุระหว่าง 8 เดือน ถึง 6 ปี

อายุ ปี เดือน	ไอคิวโดยเฉลี่ย	จำนวนคำ	คำศัพท์	จำนวนคำที่พูดได้เพิ่มขึ้น
8		0		1
10		1		2
1 0		3		16
1 3		19		3
1 6		22		96
1 9		118		154
1 0		272		174
1 6		446		
3 0	109	896		450
3 6	106	1,222		326
4 0	109	1,540		318
4 6	109	1,870		330
5 0	108	2,072		202
5 6	110	2,289		217
6 0	108	2,562		273

ความเข้าใจคำมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม โดยเฉพาะการพูดของเด็กเป็นอย่างมาก จนเป็นที่สงสัยว่า เด็กรู้จักคำมากขึ้นเมื่อเขาได้เรียนรู้อะไร ๆ จากประสบการณ์ต่าง ๆ ในชีวิตประจำวันหรือไม่ ฮิลเดรธ (Hildreth 1959 : 44-45) กล่าวว่า "มีข้อยืนยันที่น่าเชื่อถือได้ว่า เด็กเล็ก ๆ หรือเด็กที่เข้าโรงเรียนแล้วก็ตามมักไม่ใคร่เข้าใจคำบางคำชัดเจนนัก จึงไม่ใคร่นำคำเหล่านี้มาใช้พูด" เขาได้รวบรวมจำนวนคำที่เด็กรู้จักโดยใช้วิธีการ 2 อย่าง คือ จากผลการศึกษาของบุคคลหลายพวกและจากการทดสอบ โดยใช้แบบทดสอบของ สแตนฟอร์ด บีเนต

อายุ	ระดับชั้น Social Grade	จำนวนคำที่ได้จาก ผลการศึกษา	คำที่ได้จากการทดสอบ
1		3	
2		270	
3		900	
4		1,540	
5	อนุบาล	2,070	
6	ป.1	2,600	
7	ป.2	3,200	
8	ป.3		
9	ป.4	3,800	3,600
10	ป.5	4,500	
11	ป.6	5,500	5,400
12	ป.7		
13	ป.8		7,200
14	ป.9	8,500	9,000

ส่วนคำที่เด็กเข้าใจนั้นไม่ค่อยมีคนศึกษากันอย่างจริงจังว่า ในจำนวนคำที่เด็กรู้จัก
เด็กเข้าใจแท้จริงกี่คำ แต่พอมีหลักฐานซึ่งคือกเตอร์อาร์ เอส ซีชอร์ (Dr. R.H. Seashore)
ได้จากการใช้แบบทดสอบความเข้าใจคำโดยเลือกคำต่าง ๆ จากพจนานุกรมแล้วรวบรวม เป็น
ตัวเลขไว้ว่า เด็กเข้าใจในปริมาณเท่าใดและ เมื่อเปรียบเทียบจำนวนคำที่เด็กเข้าใจกับคำที่เด็ก
รู้จักจากแบบทดสอบ สแตนฟอร์ด บิเนต (Stanford Binet) ดังนี้

อายุ	จำนวนคำที่เข้าใจ	คำที่เด็กรู้จัก
4	5,600	1,540
5	9,600	2,600
6	14,600	

จะเห็นได้ว่าระดับอายุที่เท่ากันจะรู้จักคำในจำนวนน้อยกว่าที่เข้าใจ เช่น เด็กอายุ 4 ขวบ รู้จักคำเพียง 1,540 คำ แต่เข้าใจมากกว่าเกือบ 4 เท่า คือ 5,600 คำ และ เด็ก 6 ขวบ รู้จักคำเพียง 2,600 คำ แต่เข้าใจคำถึง 14,600 คำ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะในการเรียนรู้ของเด็กทุกวัยนั้น คำบางคำ เด็กไม่จำเป็นต้องนำมาใช้พูดแต่เมื่อได้ยินคนอื่นพูด เด็กจะเข้าใจคำศัพท์ประเภทนี้ เรียกว่า *passive vocabulary* ซึ่งมักจะพบว่ามีจำนวนมากกว่าคำที่เด็กใช้พูดจริง (*active vocabulary*) ซึ่งมักจะเห็นชัด ในเด็กที่เรียนภาษาต่างประเทศ คือ เด็กสามารถเข้าใจคำที่คนอื่นพูด ก่อนที่จะพูดคำ ๆ นั้นได้เอง

ส่วนงานวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์ในประเทศไทยมีดังนี้ คือ

โถมศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา (2520 : 65) ได้ศึกษาความสามารถในการรับรู้คำกริยาของนักเรียนอนุบาลในกรุงเทพมหานคร พบว่าเด็กนักเรียนอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 4-5 ปี สามารถรับรู้และเข้าใจเป็นอย่างดีโดยเฉลี่ยมี 121 คำ และ 119 คำ ตามลำดับ และค่าเฉลี่ยความสามารถในการรับรู้คำกริยากันระหว่าง เด็กชายและเด็กหญิงไม่แตกต่างกัน

กรมวิชาการ (2508) ได้ศึกษาเรื่องประมวลคำของเด็กวัยเริ่มเรียน เมื่อ พ.ศ. 2509 เป็นการศึกษาที่สืบเนื่องจากการสำรวจคำที่เด็กทุกคนพูดในจังหวัดพระนคร (พ.ศ. 2508) ประชากรที่ใช้เป็นเด็กที่เรียนอยู่ในชั้นอนุบาลปีที่ 1-2 และชั้นเด็กเล็ก อายุระหว่าง 4/1-6/9 ปี มาจากโรงเรียนต่าง ๆ ในจังหวัดพระนคร รวม 9 โรงเรียน และมาจากครอบครัวที่มีฐานะทางเศรษฐกิจแตกต่างกัน จำนวน 119 คน เขาได้แบ่งเด็กออกเป็นกลุ่ม ให้เด็กแต่ละกลุ่มเล่าเรื่องจากสถานการณ์ที่แตกต่างกัน ทั้งนี้มีความมุ่งหมายเพื่อจะหาคำกลุ่มหนึ่งซึ่ง เป็นคำที่เด็กทุกกลุ่มใช้ร่วมกัน คำที่ใช้ร่วมกันเหล่านี้เชื่อว่า จะเป็นคำที่เด็กเหล่านี้รู้จักและเข้าใจความหมายเป็นอย่างดี วิธีการที่จะได้ล้อยคำต่าง ๆ ที่เด็กใช้ก็คือ การกระตุ้นให้เด็กพูดแล้วบันทึกเสียงไว้ทั้งหมด เมื่อบันทึกเสียงเด็กไว้แล้ว ก็นำมาถอดหาจำนวนล้อยคำต่าง ๆ ที่เด็กใช้เล่าเรื่อง หากคำที่เด็กทั้ง

สามกลุ่มใช้ร่วมกันในการเล่าเรื่องและหาความถี่ของคำที่ใช้ร่วมกันนี้

ผลของการสำรวจพบว่า เมื่อรวมจำนวนถ้อยคำต่าง ๆ ที่เด็กทั้งสามกลุ่มใช้ในการเล่าเรื่องเข้าด้วยกันแล้ว ได้จำนวนถ้อยคำต่าง ๆ รวม 1,618 คำ เป็นคำนาม 751 คำ คำกริยา 550 คำ คำวิเศษณ์ 255 คำ คำอื่น ๆ 62 คำ และในจำนวนคำ 1,618 คำ นี้มีคำที่เด็กทั้งสามกลุ่มใช้ร่วมกันอยู่ 367 คำ เป็นคำนามและคำสรรพนาม 139 คำ คำกริยา 166 คำ คำวิเศษณ์ 57 คำ และคำอื่น ๆ 25 คำ

กองการประถมศึกษา กรมสามัญศึกษา (2517) ได้ทำการรวบรวมคำศัพท์ของนักเรียนชั้นเด็กเล็ก จากคำพูดของเด็กเล็กจำนวน 180 คน จากโรงเรียนต่าง ๆ 6 โรงเรียน โรงเรียนละ 1 ห้องเรียน โดยให้ครูเป็นผู้ถามคำถามเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ เพื่อเป็นการกระตุ้นให้เด็กพูดทีละคน คนละประมาณ 5 นาที เรื่องที่ถามเป็นเรื่องทั่ว ๆ ไป เช่น เรื่องอาหาร เรื่องเล่น เรื่องเที่ยว ตลอดจนเรื่องในชีวิตประจำวัน เช่น เมื่อเข้านี้เธอรับประทานอะไรบ้าง เธอชอบเลี้ยงสัตว์อะไรบ้าง เป็นต้น แล้วให้ครูทำการบันทึกเสียงของเด็กแต่ละคนไว้ จากนั้นนำเทปมาเปิดเพื่อจำแนกคำศัพท์ต่าง ๆ ตามประเภท พร้อมทั้งหาความถี่ของคำที่เด็กพูดแต่ละคำ คำศัพท์ทั้งหมดที่รวบรวมไว้มีจำนวน 843 คำ

จากงานวิจัยข้างต้นจะเห็นได้ว่า งานวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์ด้านปริมาณนั้น ส่วนใหญ่จะบอกให้ทราบจำนวนคำศัพท์ที่เด็กรับรู้และเข้าใจ แต่ละช่วงอายุ ซึ่งจะเป็นของต่างประเทศ ส่วนงานวิจัยที่พบในประเทศนั้นยังไม่ได้ทำการศึกษาค้นคว้ามากนักที่จะศึกษาเจาะลึกลงไปว่า คำศัพท์ที่เด็กรับรู้และเข้าใจแต่ละชนิด เช่น คำนาม คำสรรพนาม คำกริยา มีจำนวนคำมากน้อยแค่ไหน ในแต่ละช่วงอายุที่เด็กสามารถรับรู้ได้

ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำกับสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการ

การศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับจำนวนคำที่เด็กรู้จักกับผลสัมฤทธิ์ด้านวิชาการนั้น แม้ว่าจะไม่มีผลการวิจัยยืนยันเกี่ยวกับเรื่องนี้ในระดับอนุบาล แต่ก็มีในระดับประถมศึกษาซึ่งน่าจะมีแนวโน้มที่สอดคล้องกันจากงานวิจัยนี้

วัฒนา พันตระกูล (2509: 13) อ้างถึง สเปนซี (Spache) ซึ่งได้ศึกษาค้นคว้าโดยใช้แบบทดสอบคำศัพท์ ซึ่งอยู่ในแบบทดสอบสติปัญญาของสแตนฟอร์ด บิเนต (Revised

Standford Binet) ปรากฏว่าคะแนนที่ได้จากแบบทดสอบนี้ สามารถทำนายสัมฤทธิ์ผลทางวิชาการของเด็กได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ โลบ (Loeb 1973: 604) ได้ศึกษาจำนวนคำที่เด็กรู้จักกับสติปัญญาในเด็กชั้นประถมศึกษาปีที่ 4-6 ในโรงเรียนอาร์แคนซอ โดยใช้แบบทดสอบของ ซีชอร์ เอคเคอร์สันฟอร์ม (Seashore Eckerson General English Recognition Vocabulary Test, Form I) พบว่าจำนวนคำที่เด็กรู้จักมีความสัมพันธ์กับสติปัญญาของเด็ก

จำนวนคำที่เด็กรู้จัก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการพูดของเด็กวัยนี้ งานวิจัยของซิลวา (Silva 1978: 5308A-5308B) เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างองค์ประกอบของภาษาพูดและความคล่องแคล่วด้านการอ่าน ก็สอดคล้องอีกเช่นกัน เขาได้ทดลองกับเด็ก 6 ขวบ โดยวิเคราะห์จากความสามารถในการใช้คำศัพท์และประโยค ความยาวของคำโดยเฉลี่ย จำนวนคำ จำนวนประโยค ใช้วิธีการพูดคุยสนทนากับเด็กและให้อ่านเรื่องที่เหมาะกับระดับของเด็ก ผลการวิจัยพบว่าจำนวนคำที่ใช้มีค่าสหสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับความเข้าใจในการอ่าน และความยาวของคำ จำนวนประโยคก็มีความสัมพันธ์กับความเข้าใจในการอ่านอย่างมีนัยสำคัญที่ .001 ด้วย

ประมวล ดิคคินสัน (1964: 22) ได้ทำการค้นคว้าเกี่ยวกับคำพูดของเด็กโดยศึกษาเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 675 คน จากโรงเรียนรัฐบาล 11 แห่งในเมืองโตรอนโต ประเทศแคนาดา โดยให้เด็กเขียนภาพแล้วบรรยายออกมาเป็นคำพูดโดยใช้เครื่องบันทึกเสียงช่วงขณะบรรยาย ผลปรากฏว่า คำพูดของเด็กมีความสัมพันธ์กับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านในระดับสูง ผลสัมฤทธิ์ทางการอ่านใช้แบบทดสอบผลสัมฤทธิ์เมโทรโพลิตัน (Metropolitan Achievement Test Primary II)

วินเทอร์ และ บรอสคา (Winters and Brozoska 1957: 391-402) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านคำศัพท์ของเด็กปกติและเด็กปัญญาอ่อน โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเด็กปัญญาอ่อนที่มีอายุเฉลี่ย 11.89 ปี อายุสมอง 8.46 ปี และระดับสติปัญญาเฉลี่ย 71.61 จำนวน 24 คน และเด็กปกติ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเด็กอนุบาลที่มีอายุเฉลี่ย 5.67 ปี จำนวน 26 คน เด็กชั้นประถมปีที่สี่ที่มีอายุเฉลี่ย 9.56 ปี อายุสมองเฉลี่ย 9.7 ปี และระดับสติปัญญาเฉลี่ย 101.79 จำนวน 26 คน และเด็กชั้นมัธยมศึกษาปีที่สองที่มีอายุเฉลี่ย 14.79 ปี อายุสมองเฉลี่ย 15.63 ปี และระดับสติปัญญาเฉลี่ย 104.77 จำนวน 21 คน ผู้ทดสอบทำการทดสอบเด็ก โดยการให้

เด็กบอกชื่อสิ่งของที่คุ้นเคยจากภาพสไลด์สี จำนวน 480 ภาพ ผลการศึกษาพบว่า ปริมาณคำศัพท์ของเด็กปัญญาอ่อนจะเพิ่มขึ้นตามอายุสมอง ส่วนปริมาณคำศัพท์ของเด็กปกติจะเพิ่มขึ้นตามอายุสมองและอายุจริง แต่จะขึ้นอยู่กับอายุสมองมากกว่าอายุจริง ผลการศึกษาค้างนี้ตรงกับผลการศึกษาของผู้วิจัยหลายท่าน แคลลาเกอร์ และ รีด (Czllagher and Reid, 1970) กริฟฟิธ (Giffith et al, 1959) วินเตอร์ (Winters, 1975) อ้างถึงในวินเตอร์สและโบรโซการ์ (Winters and Brosorka, 1975)

ความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำ

นอกจากนั้นการศึกษาเกี่ยวกับการพัฒนาคำนาม คือ โกลดิล มีโตร (Glodin Meadow 1976: 180-202) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการทางภาษาของเด็กที่มีอายุ 2 ปี โดยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเด็กเล็กที่มีอายุระหว่าง 14 เดือน ถึง 26 เดือน จำนวน 12 คน ผู้ทดสอบใช้คำนาม 70 คำ และคำกริยา 30 คำ ในการทดสอบความสามารถด้านความเข้าใจ และด้านการพูดภาษาของเด็กในการทดสอบความเข้าใจนั้น ผู้ทดสอบให้เด็กหยิบสิ่งของต่าง ๆ ที่เป็นของเล่นตามคำสั่งเป็นการทดสอบคำนาม และให้เด็กทำกริยาทำทางต่าง ๆ ตามคำสั่ง เป็นการทดสอบคำกริยา สำหรับการทดสอบด้านการพูด ผู้ทดสอบให้เด็กตอบคำถามที่ว่า "นี่คืออะไร" เป็นการทดสอบคำนามแล้ว "ฉันกำลังทำอะไร" หรือ "ดูอีกกำลังทำอะไร" เป็นการทดสอบคำกริยา ผลการศึกษพบว่า เด็กเรียนรู้คำนามได้ก่อนคำกริยา จำนวนคำนามที่เด็กเข้าใจมีมากกว่าจำนวนคำที่เด็กพูดได้

เบญจมาศ ภูมิอมร (2529: บทคัดย่อ) ได้ศึกษาถึงความสามารถด้านความเข้าใจ และด้านการพูดคำนามของนักเรียนอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่น โดยเลือกศึกษาเฉพาะ 12 หมวดคือ หมวดสัตว์ สิ่งของ พืช และอาหาร โดยใช้แบบทดสอบและรูปภาพของสิ่งต่าง ๆ ที่มีชื่อเป็นคำนาม จำนวน 86 ภาพ แต่ละภาพแทนคำนาม 1 คำ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษาคือ นักเรียนอนุบาลจำนวน 151 คน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสรุปได้ว่า นักเรียนอนุบาลมีความสามารถด้านความเข้าใจคำนามมากกว่าพูดคำนามทุกหมวดที่ศึกษา นักเรียนอนุบาลสามารถเข้าใจและพูดคำนามหมวดชื่อสัตว์ได้มากที่สุด และหมวดชื่อสีได้น้อยที่สุด

เพศกับพัฒนาการด้านคำศัพท์

การศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางด้านคำศัพท์ระหว่าง เด็กเพศชายและ เพศหญิงนั้นมี
มาก ซึ่งจากผลการศึกษาค้นคว้า พบสรุปได้เป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรกสรุปผลเด็กหญิงจะมีพัฒนาการคำศัพท์ดีกว่าเด็กชาย และกลุ่มที่ 2 สรุปผล
การศึกษาว่า โดยเฉลี่ยแล้ว เด็กหญิงและ เด็กชายมีการพัฒนาด้านคำศัพท์ไม่แตกต่างกัน

ผลการศึกษาของผู้วิจัยหลายท่านที่สนับสนุนความเชื่อที่ว่า เด็กหญิงมีพัฒนาคำศัพท์
ที่ดีกว่าเด็กชาย เช่น

เทมพลิน (Templin 1952: 250-255) ได้ทำการศึกษาระยะเวลาด้านการพัฒนา
คำศัพท์ของเด็ก โดยติดตามผลตั้งแต่เด็กมีอายุ 3 ปี จนกระทั่งมีอายุครบ 8 ปี ในเด็ก
จำนวน 60 คน เป็นหญิง 30 คน ชาย 30 คน ทั้งด้านการพูดและความเข้าใจคำศัพท์ใน
ด้านความเข้าใจคำศัพท์ ผู้ทดสอบใช้ The Ammon test สำหรับทดสอบเด็กก่อนวัยเรียน
และใช้ Seashore-Eckerson test สำหรับทดสอบเด็กวัยเริ่มเรียน ส่วนด้านการพูดผู้ทดสอบ
ใช้การบันทึกการพูดของเด็กในสถานการณ์การพูดที่กำหนดให้ การทดสอบการพัฒนาคำศัพท์ของ
เด็กทั้ง 2 ด้านนั้น ทำทุก ๆ 6 เดือน ในระยะที่เด็กมีอายุ 3 ถึง 5 ปี และทุก ๆ 1 ปีใน
ระยะที่เด็กมีอายุ 5 ถึง 8 ปี ซึ่งใช้เวลาในการทดสอบแต่ละครั้งประมาณ $1-2\frac{1}{2}$ ชั่วโมง
ผลการศึกษาสรุปได้ว่า เด็กหญิงมีการพัฒนาคำศัพท์ดีกว่าเด็กชาย ทั้งด้านความเข้าใจและ
การพูดคำศัพท์ และเด็กมีความสามารถด้านความเข้าใจคำศัพท์ดีกว่าด้านการพูดคำศัพท์

เนลสัน (Nelson 1973: 1-135) ได้ทำการศึกษาโครงสร้างทางภาษาและการ
พัฒนาการพูดของเด็กเล็กที่มีอายุเฉลี่ย 1 ปี จำนวน 18 คน เป็นระยะเวลา 1 ปี โดยได้
แบ่งเด็กที่ทำการศึกษาออกเป็น 3 กลุ่ม ตามระดับอายุ คือ กลุ่มแรกมีอายุระหว่าง 14-15
เดือน จำนวน 7 คน กลุ่มที่สองมีอายุระหว่าง 12-13 เดือน จำนวน 5 คน และกลุ่ม
สุดท้ายมีอายุระหว่าง 10-11 เดือน จำนวน 6 คน เด็กในแต่ละกลุ่มมีเด็กหญิงและเด็กชาย
จำนวนใกล้เคียงกัน การศึกษาแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะ 6 เดือนแรก ผู้ทดสอบ
ทำการสัมภาษณ์ และสังเกตการพูดของเด็กในสถานการณ์ที่กำหนดให้ และสถานการณ์การ
เล่นอย่างอิสระ ส่วนระยะ 6 เดือนหลังทำการทดสอบเด็กด้วยแบบทดสอบคำศัพท์ และสังเกต
การพูดคุยระหว่างเด็กกับแม่ ทำการบันทึกการทดสอบต่าง ๆ ไว้ จากนั้นนำมาวิเคราะห์เพื่อ

ดูโครงสร้างทางภาษาและการพูดของเด็กทั้งด้านไวยากรณ์และด้านคำศัพท์ ผลการศึกษาพบว่า ในคำศัพท์ 50 คำแรกที่เด็กเรียนรู้นั้น เด็กหญิงสามารถเรียนรู้ได้มากกว่าเด็กชาย

จินตนา เนียมเปีย (2521) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการภาษาด้านจำนวนถ้อยคำ และความสลับซับซ้อนของประโยคของเด็กก่อนวัยเรียน โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเด็กใน จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีอายุระหว่าง 3 ถึง 6 ปี จำนวน 120 คน เป็น หญิง 58 คน และเป็นชาย 62 คน ผู้ทำการศึกษาให้เด็กดูภาพที่มีความเกี่ยวข้องกับสิ่ง ต่าง ๆ ที่เด็กสนใจจำนวน 5 ภาพ คือ ภาพเด็กขึ้นเกวียน ภาพตลาดน้ำ ภาพเด็กขี่ของ เล่น ภาพช้าง และภาพการบวชพระ แล้วกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องจากภาพพร้อมกับทำการ บันทึกเทปไว้ จากนั้นนำคำพูดของเด็กจากเทปมาวิเคราะห์เพื่อหาจำนวนคำพูดและความซับซ้อน ของประโยคที่เด็กพูด ผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงมีการพัฒนาภาษาทั้งด้านจำนวนคำศัพท์และ ความซับซ้อนของประโยคดีกว่าเด็กชาย

จินตนา สุทธิจินดา (2522) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการด้านชนิดและสัดส่วนคำ ของเด็กก่อนวัยเรียน โดยทำการรวบรวมข้อมูลจากเด็กที่มีอายุระหว่าง 3 ถึง 6 ปี จำนวน 120 คน เป็นหญิง 60 คน เป็นชาย 60 คน ด้วยการให้เด็กดูภาพที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคำศัพท์ ที่เด็กวัยนี้ชอบพูดถึงจำนวน 7 ภาพ คือ ภาพการรับประทานอาหาร ภาพบ้านของเรา ภาพ เด็กเก็บของเล่น ภาพตลาดน้ำ ภาพแม่ค้ากับผลไม้ ภาพแม่และเด็ก และภาพเด็กเล่นชิงช้า แล้วกระตุ้นให้เด็กเล่าเรื่องเกี่ยวกับภาพพร้อมกับการบันทึกเทปไว้ จากนั้นนำคำพูดของเด็ก จากเทปมาวิเคราะห์เพื่อหาจำนวนและชนิดของคำพูดของเด็กตามประเภทต่าง ๆ ผลการศึกษา พบว่า เด็กหญิงมีความสามารถทางภาษาด้านการพูดคำนาม คำสรรพนาม คำกริยา คำวิเศษณ์ และคำอื่น ๆ ดีกว่าเด็กชาย

ผู้ทำการศึกษาหลายท่านให้เหตุผลว่า การที่เด็กหญิงมีการพัฒนาคำศัพท์ดีกว่าเด็กชาย นั้น มีอยู่หลายประการคือ เด็กหญิงเป็นเพศที่เลียนแบบบทบาทต่าง ๆ รวมทั้งการพูดจากแม่ ซึ่งส่วนใหญ่แม่จะเป็นคนที่พูดคุยกับลูกมากกว่าพ่อ เพราะแม่จะพูดคุยตลอดเวลาที่ดูแล และทำ กิจกรรมต่าง ๆ ให้กับลูก เช่น บ้วนข้าว อาบน้ำ เป็นต้น เด็กหญิงจึงมีโอกาสในการ เลียนแบบบทบาทต่าง ๆ รวมทั้งการพูดจากแม่มากกว่าเด็กชาย ซึ่งเลียนแบบบทบาทต่าง ๆ จากพ่อ เพราะพ่อต้องออกไปทำงานนอกบ้าน นอกจากนั้นของเล่นของเด็กหญิงยังมีส่วนช่วย

ส่งเสริมการพูด และการพัฒนาคำศัพท์ให้กับเด็กหญิงอีกด้วย เช่น เด็กหญิงชอบเล่นตุ๊กตา เล่นทำอาหาร ฯลฯ ซึ่งต้องแสดงบทบาทความเป็นแม่และใช้การพูดที่เลียนแบบมาจากแม่กับตุ๊กตา เช่น ขณะที่อาบน้ำ บ้วนข้าวให้ตุ๊กตา เด็กต้องทำไปพร้อมพูดกับตุ๊กตาเช่นเดียวกับที่แม่พูดกับลูก จึงทำให้เด็กได้ฝึกฝนการพูดไปด้วย ส่วนของเล่นของเด็กชายมักเป็นพวกเครื่องยนต์ เช่น หุ่นยนต์ รถยนต์ ฯลฯ ซึ่งของเล่นเหล่านี้มักทำให้เกิดเสียงที่ไม่ใช่เสียงพูด เช่น บินบิน แบนแบน เบ็นตัน ทำให้เด็กชายชอบทำเสียงตามเสียงเครื่องยนต์แทนการพูด และเหตุผลอีกประการหนึ่งคือ เด็กชายใช้เวลาส่วนใหญ่ในการทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ใช้กำลังหรือแสดงความเป็นชาย เช่น เล่นฟุตบอล เล่นปีนป่าย วิ่งเล่น ฯลฯ จึงมีโอกาสนในการฝึกพูด คำศัพท์ต่าง ๆ น้อยกว่าเด็กหญิง

สำหรับการศึกษาของผู้วิจัยหลายท่านที่สนับสนุนความเชื่อกลุ่มที่สองที่ว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีการพัฒนาคำศัพท์ไม่แตกต่างกันนั้น เบญจมาศ ภูมิอมร (2529: 74) ได้ทำการศึกษาเปรียบเทียบความสามารถในการเรียนรู้คำนามระหว่างเพศหญิงและเพศชายของนักเรียนอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3-4 ปี ในเขตเทศบาลเมืองขอนแก่นพบว่า ความสามารถในการเรียนรู้คำนามระหว่างเด็กผู้ชายและเด็กผู้หญิงไม่แตกต่างกัน ผู้ทดสอบได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากเด็กอนุบาลจำนวน 150 คน เป็นหญิง 75 คน เป็นชาย 75 คน โดยใช้ Ammons Full Range Picture Vocululary Test ทำการทดสอบเด็กทีละคน ผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีปริมาณคำศัพท์ที่เรียนรู้ไม่แตกต่างกัน

ฟลูฮาร์ช (Fluharth 1958: 75-85) ได้ทำการศึกษาพัฒนาการทางภาษาและการพูดของเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้แบบทดสอบทางภาษาและการพูดที่ประกอบด้วยแบบทดสอบด้านคำศัพท์ ด้านการแปรเสียง ด้านความเข้าใจและด้านการพูดภาษาในการทดสอบเด็กก่อนวัยเรียนที่มีอายุระหว่าง 3 ถึง 5 ปี จำนวน 203 คน ผู้ทดสอบทำการแบ่งเด็กที่ศึกษาออกเป็น 3 กลุ่มตามระดับอายุ คือ กลุ่มเด็กอายุ 3 ปี จำนวน 68 คน กลุ่มเด็กอายุ 4 ปี จำนวน 73 คน และกลุ่มเด็กอายุ 5 ปี จำนวน 62 คน แต่ละกลุ่มมีเด็กหญิงและเด็กชายจำนวนใกล้เคียงกัน ผลการศึกษาพบว่า เด็กหญิงและเด็กชายมีความสามารถทางภาษาและการพูดด้านต่าง ๆ ดังกล่าวไม่แตกต่างกัน

นอกจากนั้นยังมีงานวิจัยของ เพ็ญจันทร์ สุนทรอาจารย์ โฉมศรี อิศรางกูร ณ อยุธยา กล่าวในส่วนของงานวิจัยเกี่ยวกับคำศัพท์ด้านปริมาณ ซึ่งในส่วนของกลุ่ม 2 นี้ อาจจะเป็นเพราะสภาพสังคมปัจจุบันที่พ่อแม่ต้องออกไปทำงานนอกบ้าน ทำให้ไม่มีเวลาสำหรับลูก เด็กส่วนใหญ่จะอยู่ร่วมกันที่สถานรับเลี้ยง ทำให้มีโอกาสเท่ากัน และอีกประการหนึ่งก็คือความเจริญทางด้านเทคโนโลยีที่ทำให้เด็กรับการกระตุ้นและประสบการณ์ที่ไม่แตกต่างกันมีผลทำให้พัฒนาการด้านคำศัพท์ระหว่าง เด็กชายและ เด็กหญิงไม่แตกต่างกัน

อายุกับความสามารถในการใช้คำของเด็ก

สำหรับผลงานวิจัยทั้งต่างประเทศและภายในประเทศจะออกมาเป็น 2 ลักษณะ บางคนรายงานผลว่าอายุไม่เป็นตัวแปรในเรื่องนี้ โดยผลสรุปจะสนับสนุนว่าอายุทำให้เด็กมีความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำตรงกัน เช่น การศึกษาของ เคลลี (Kelly 1977: 3344A) และ มหาวิทยาลัยฮอฟตรา (Hofstra University) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถของเด็ก ระดับอนุบาล 1 และ 2 ในการแบ่งคำในประโยค โดยใช้ข้อความการแยกภาษาพูดโดยเฉพาะ 2 ฉบับ และแบบทดสอบมาตรฐานเกี่ยวกับผลสัมฤทธิ์ในการอ่านอีก 1 ฉบับ สรุปผลได้ว่าเด็กอนุบาล 1 และ 2 มีความสามารถในเรื่องนี้ต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ ผู้วิจัยได้สรุปผลว่า เด็กสามารถพัฒนาทักษะความสามารถในเรื่องนี้ได้ จึงเป็นแนวทางให้เห็นว่าอายุเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เด็กมีความสามารถต่างกันและเด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีความสามารถในการตัดแบ่งคำจากประโยคได้ดีกว่า

จินตนา เนียมเปีย (2521: 72-78) ได้ศึกษาความสามารถทางภาษาด้านจำนวน ถ้อยคำและความสลับซับซ้อนของประโยคของเด็กก่อนวัยเรียน โดยใช้รูปภาพขนาดใหญ่จำนวน 5 ภาพ ทดลองกับเด็กอายุ 3-6 ปี จำนวน 120 คน พบว่าเด็กที่มีอายุมากมีพัฒนาการทางภาษาทั้ง 2 ด้านดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

จันทิกา ลิ้มปิเจริญ (2523: 89) ได้ศึกษาความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำของนักเรียนอนุบาลในจังหวัดภูเก็ต ตัวอย่างประชากรเป็นนักเรียนชั้นอนุบาลที่มีอายุระหว่าง 3-6 $\frac{1}{2}$ ปี จำนวน 100 คน เครื่องมือเป็นภาพ 50 คำ ซึ่งผลปรากฏว่าความสามารถในการรู้จักคำจะสูงกว่าความสามารถในการเข้าใจคำและความสามารถของนักเรียนในการรู้จักและเข้าใจคำจะเพิ่มขึ้นตามลำดับอายุ

เทมพลิน (Templin 1957: 30) ได้ศึกษาเกี่ยวกับความสามารถในการออกเสียง พยัญชนะเดี่ยว พยัญชนะควบ 2 ตัว พยัญชนะควบ 3 ตัว สระเดี่ยวและสระประสมของเด็ก อายุระหว่าง 3-8 ปี จำนวน 480 คน พบความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างอายุของเด็กกับความถูกต้องชัดเจนในการออกเสียง คือ เด็กที่มีอายุมากขึ้นจะสามารถออกเสียงได้ดีกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า

สวนา พรพัฒน์กุล (2513: 50-51) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางถ้อยคำของนักเรียนในโรงเรียนของสถานเลี้ยงดูเด็ก เปรียบเทียบนักเรียนในโรงเรียนสามัญระดับประถมศึกษาปีที่ 2 และ 3 จำนวน 237 คน โดยใช้แบบทดสอบ 2 ชุด ซึ่งสร้างขึ้นเอง ผลสรุปข้อหนึ่งคือ เด็กที่มีอายุมากกว่าจะมีพัฒนาการทางถ้อยคำดีกว่า ซึ่งเป็นเพราะเด็กอายุมากขึ้นมีความสามารถในการรู้จักและเข้าใจคำมากขึ้นนั่นเอง

สถาบันระหว่างชาติสำหรับการค้นคว้าเรื่องเด็ก (2502: 1-2) ได้กล่าวถึงการพูดของเด็กว่ามากน้อยแตกต่างกันตามชั้นของอายุหรือชั้นเรียนหรือไม่ เพียงใด วิธีการทดลองก็ได้กล่าวสรุปผลออกมาว่าเด็กที่เรียนในชั้นสูง ย่อมรู้จักถ้อยคำมากกว่าเด็กที่เรียนในชั้นต่ำ นอกจากนี้ยังรู้จักชนิดและวิธีใช้คำต่าง ๆ ได้มากกว่าและดีกว่าด้วย

อย่างไรก็ตาม ก็ยังมีผลการวิจัยที่แตกต่างไปจากนี้อีก อาภรณ์ ลิมตระกูล (1958: 20) ได้ศึกษาเกี่ยวกับพัฒนาการทางถ้อยคำของเด็กกับผลสัมฤทธิ์ทางการอ่าน เขียน ฟัง และพูดของเด็กนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2, 3 และ 4 พบว่า ความสามารถในการใช้ถ้อยคำของเด็กตามระดับ ซึ่งออกมาเป็นคะแนนนั้นลดลง เมื่อเปรียบเทียบเด็กที่มีอายุมากกว่าในชั้นเดียวกัน แต่ผู้วิจัยให้ข้อสังเกตว่าอาจเป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ โดยเฉพาะฐานะทาง เศรษฐกิจของครอบครัวเป็นสำคัญ

นวลเพ็ญ โภทลเสวีรัฐ (1960: 119) ได้ศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับอิทธิพลของตัวประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับฐานะทาง เศรษฐกิจและสังคมว่ามีผลต่อพัฒนาการทางถ้อยคำของเด็กหรือไม่ เพียงใด ได้ทำการทดลองกับกลุ่มตัวอย่าง 2 กลุ่มของโรงเรียนมัธยม 2 แห่ง จำนวน 335 คน ระดับมัธยม 1-3 โดยวิธีให้เด็กเขียนคำที่เขารู้จักให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ในเวลา 10 นาที ผลการค้นคว้าชี้ให้เห็นว่า อัตราการเพิ่มของจำนวนคำ ไม่เพิ่มตามชั้นที่สูงขึ้นหรืออายุที่มากขึ้น

ดาวณี อุทัยรัตนกิจ (2520: 188) ได้ศึกษาความเข้าใจคำของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่หนึ่ง โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน 195 คน ใช้ข้อสอบที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นเองจากการวิเคราะห์แบบเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 7 เล่ม เลือกคำมาสร้างเป็นข้อสอบ ผลการวิจัยพบทำนองเดียวกันว่า นักเรียนในกลุ่มอายุสูงกับกลุ่มอายุต่ำมีความสามารถในการเข้าใจคำไม่แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิจัยเกี่ยวกับอายุกับความสามารถในการรู้จักคำและเข้าใจคำของเด็กในระดับอนุบาลนั้น จึงยังสรุปไม่ได้แน่นอนว่าเด็กอายุมากขึ้นจะมีความสามารถในเรื่องนี้เพิ่มขึ้นหรือไม่ เพราะการวิจัยใกล้เคียงเรื่องนี้ที่แล้วมาทั้งหมดยังหาข้อสรุปแน่นอนไม่ได้ แต่โดยทั่วไปแล้วการพัฒนาภาษาและคำศัพท์ของเด็ก เริ่มที่อายุใกล้เคียงกัน และผลการวิจัยส่วนใหญ่จะออกมาในลักษณะของอายุมีความสัมพันธ์กับความสามารถในการใช้คำของเด็กที่เป็นเช่นนี้อาจจะเป็นเพราะ เมื่อเด็กอายุมากขึ้นได้มีโอกาสพบปะกับบุคคลและสิ่งต่าง ๆ รอบตัวมากขึ้น ทำให้มีประสบการณ์เพิ่มขึ้นปริมาณคำศัพท์จึงพัฒนาไปด้วย ทำให้เด็กที่มีอายุมากกว่ามีประสบการณ์มากกว่าเด็กที่มีอายุน้อยกว่า และมีความสามารถในการใช้คำได้สูงกว่าด้วย